

**”SIITÄ EI TARVITSE PUHUA,
KUN SE ON JOKA HETKI MUKANA”**

**LOPPURAPORTTI KONNUNSUON
VANKILAN KENTTÄTÖISTÄ 2010**

TOIMITTANUT JUSSI LEHTONEN

**VANKILAT MURROKSESSA -TUTKIMUSPROJEKTI
KANSATIEDE, TURUN YLIOPISTO
EUROPEAN ETHNOLOGY, UNIVERSITY OF TURKU**

ELOKUU 2010

Turun yliopiston kansatieteen oppiaineen *VANKILAT MURROKSESSA. Etnologinen näkökulma vankilayhteisöjen muutokseen ja tulevaisuuteen* -tutkimusprojektin Kunnunsuon vankilassa 19.–23.4.2010 suorittamien kenttätöiden loppuraportti.

Sähköinen ja maksuton julkaisu.

ISBN 978-951-29-4362-3

Kansatiede – European Ethnology
Turun yliopisto – University of Turku

Elokuu 2010

Yhteystiedot

VANKILAT MURROKSESSA
Etnologinen näkökulma vankilayhteisöjen muutokseen ja tulevaisuuteen

Tutkimusprojektin johtaja
assistentti Jussi Lehtonen, FM

p. (02) 333 5257

p. 041 44 44 426

jussi.lehtonen@utu.fi

www.hum.utu.fi/oppiaineet/kansatiede/tutkimus/hankkeet/vankilat/

Kannen kuva

Kunnunsuon taajaman kyltti Joutsenontien varressa.

Kaikki loppuraportin kuvat

Kuvaaja: Jussi Lehtonen.

Aika ja paikka: 19.–23.4.2010 Kunnunsuolla.

Säilytyspaikka: Turun yliopiston Kulttuurien tutkimuksen arkiston Kansatieteen kokoelmat.

SISÄLLYS

Alkusanat: Tutkimuskohteena Konnunsuon vankila	4
Raportti 1	10
Raportti 2	16
Raportti 3	22
Raportti 4	28
Raportti 5	33
Raportti 6	43
Raportti 7	48
Kokemuksia Konnunsuolta 1	53
Kokemuksia Konnunsuolta 2	58

KIRJOITTAJAT

Nea Alasaari, fil.yo

Karoliina Autere, HuK

Susanna Hoffrén, HuK

Virpi Kamppuri, fil.yo.

Kristian Kipinoinen, HuK

Siiri Kärkkäinen, fil.yo.

Jani Laitikas, fil.yo.

Paula Pehkonen, fil.yo.

Marja-Liisa Räisänen, FM

TOIMITUS, TAITTO, ALKUSANAT, KUVITUS

Jussi Lehtonen, FM

ALKUSANAT:

TUTKIMUSKOHTENA KONNUNSUON VANKILA

TUTKIMUSPROJEKTISTA YLEISESTI

Vankilat murroksessa -tutkimusprojekti sai alkusysäyksensä jo vuonna 2008, jolloin Turun yliopiston silloisella Kulttuurien tutkimuksen laitoksella aloitettiin kaikkien oppiaineiden yhteishanke Turun Kakolanmäen vankila-alueen tutkimiseksi. Jo tuona samana keväänä opiskelijat tekivät kenttätöitä (haastatteluja) Kakolanmäellä töissä olleiden henkilöiden parissa ja seuraavana keväänä, 2009, kenttätöitä tehtiin uudestaan – tällä kertaa konkreettisesti Kakolanmäen kolmen vankilan tiloissa. Tuolloin projektilla oli Turun Yliopistosäätiön rahoituksella palkattu tutkimusapulainen fil.yo. **Anne Nieminen** viemässä hanketta eteenpäin. Samaan aikaan kevään 2009 kenttätöiden kanssa järjestettiin myös laajaa kiinnostusta herättänyt Kakolanmäki-iltapäivä, jossa vankila-alueeseen liittyviä esitelmiä oli kuuntelemassa noin 160 ihmistä pääasiassa yliopistoyhteisön ulkopuolelta.

Syksyllä 2009 tutkimusprojektissa alkoi uusi vaihe. Kulttuurien tutkimuksen laitoksen yhteishanke oli pääasiallisesti edennyt kansatieteen oppiaineen vetämänä ja allekirjoittaneen koordinoimana väljänä yhteisyhteyksensä. Mainittuna syksynä minua kuitenkin lähestyi eräs vankilalaitokseen kontakteja omaava opiskelijamme. Hän tiedusteli, olenko kuullut Konnunsuon vankilan tulevasta lakkautuksesta vuoden 2011 lopussa. Tästä keskustelusta lähti käyntiin ajatusprosessi, joka johti kansatieteen oppiaineen oman *Vankilat murroksessa* -tutkimusprojektin perustamiseen. Siihen liittyivät heti alkuvaiheessa HuK **Karoliina Autere** ja fil.yo. Anne Nieminen, jotka molemmat aloittelivat pro gradu -tutkielmiaan Kakolanmäkeen liittyen. Samaan aikaan FM **Marja-Liisa Räisänen** innostui kehittämään väitöskirjatutkimuksen aihetta Konnunsuon vankilasta. Oppiaineen projektia on nyt viety vuoden verran eteenpäin tällä nelihenkisen ydinryhmän panoksella, jossa allekirjoittanut toimii tutkimusryhmän johtajana.

KONNUNSUON VANKILA JA KENTTÄTYÖT

Konnunsuon vankila eroaa Kakolanmäen kolmesta vankilasta paljon, mutta samankaltainen kysymyksenasettelu soveltuu kuitenkin molempiin alueisiin. Toisin kuin Kakolanmäki, Konnunsuo sijaitsee kaukana asutuskeskuksista; Lappeenrannasta tulee matkaa vankilaan noin 20 kilometriä. Suolle 1900-luvun alkuvuosikymmeninä rakennettu vankila käsittää hallintorakennuksen (”Hallintola”) ja kaksi sellirakennusta (”TR” eli talousrakennus ja ”SR” eli sellirakennus) sekä näiden yhteyteen rakennetun uudemman huoltorakennuksen (”HR”), jossa on esimerkiksi henkilökunnan työtiloja, ruokasali, matkasellejä ja liikuntatilat. Aivan näiden rakennuskokonaisuuksien vieressä on iso navetta sekä erilaisia maatalousrakennuksia. Toisella puolella vankilalinnoja on teollisuusalue – niin ikään lukuisia rakennuksia käsittävä alue talotehtaineen ja konepajoihin. Tämän laajan alueen eteen on jo vankilan perustamisvaiheessa alkanut rakentua kylä, jossa asuu edelleenkin paljon vankilan työntekijöitä ja heidän perheitään. Osa asuinrakennuksista on hieman kauempana omina asuinalueinaan; rakennuskanta käsittää esimerkiksi puisia paritaloja, pienkerrostaloja, tiilirakennuksia ja funkistaloja. Kylässä ei toimi enää nykyisin kauppaa eikä kouluakaan, mutta Konnunsuon legendaarinen baari on palvelemaan vapaa-aikaa viettäviä kyläläisiä ja muita seudun asukkaita.

Vankilan hallintorakennuksen käytävällä oleva ilmakeku vankilan alueesta. Etualalla navetta ja maatalousrakennuksia, keskellä vankilalinnat ja taustalla teollisuusalue.

Otin heti projektin käynnistyttyä syksyllä 2009 yhteyttä Konnunsuon vankilaan ja ryhdyin järjestämään oppiaineen seuraavan kevään kenttätyökurssille harjoittelukohdetta. Konnunsuon vankilan johtaja **Lea Lehtonen** oli heti kiinnostunut kenttätöiden teemasta: halusimme työntekijöitä haastatellen selvittää yksilön – tavallisen ihmisen ja työntekijän – näkökulmasta sitä, miten työyhteisön murrostilanne koetaan ja miten siitä selvittää. Samalla tutkimusprojekti oli vahvasti kiinnostunut tallentamaan häviämässä olevaa vankilakulttuuria, tässä vaiheessa erityisesti työntekijöiden näkökulmasta käsin. Konnunsuolla tämä asia koettiin hyvin tärkeäksi, sillä työyhteisö oli lopullisesti häviämässä vankilan lähestyvän lakkauttamisen myötä. Näin ryhdyin keräämään tutkimusryhmää kenttätyömatkaa varten ja viimein huhtikuussa 2010 – orientoivien ennakkotapaamisten ja -lukemistojen jälkeen – lähdimme viikoksi Konnunsuon vankilaan. Matkakulut maksoi kansatieteen oppiaine, mutta majoituksesta ja ruokailuista vastasi Konnunsuon vankila. Haluan jo tässä yhteydessä kiittää vankilaa tästä upeasta ja mutkattomasta kädenojennuksesta, sillä ilman tätä tukea kymmenhenkisen tutkimusryhmämme lähettäminen toiselle puolelle Suomea olisi ollut mahdotonta.

Konnunsuon vankilan tutkimusryhmään 19.–23.4.2010 kuului yhdeksän henkeä; kymmenes ryhmän jäsen kävi myöhemmin omatoimisesti haastattelumatkalla Konnunsuolla. Ryhmän muodostivat jo mainitut väitöskirjaa Konnunsuosta tekevä Marja-Liisa Räisänen ja pro gradu Kakolanmäestä valmisteleva Karoliina Autere sekä kenttätyökurssin opiskelijat **Nea Alasaari**, **Susanna Hoffrén**, **Virpi Kamppuri**, **Kristian Kipinoinen**, **Siiri Kärkkäinen**, **Jani Laitikas** ja **Paula Pehkonen**. Itse olin mukana tutkimusryhmän johtajana ja valokuvaajana.

Saimme kenttätöiden aikana kokoon kaikkiaan 47 haastattelua eli noin 70 tuntia haastattelu-materiaalia lukuisista eri ammattiryhmistä ja hyvin eri-ikäisiltä informanteilta. Haastateltaviimme kuului sekä kauan eläkkeellä olleita että vasta hetken vankilassa työskennelleitä henkilöitä lähes kaikilta laitoksen eri osastoilta. Informantteja saatiin työpuolelta ja maatilalta aina sellikäytävälle ja toimistohenkilökuntaan asti. Tähän loppuraporttiin kootuista teksteistä käy usein ilmi se välitön ja hyväksyvä suhtautuminen, jonka tutkimusryhmämme sai osakseen saapuessaan vankilaan.

Häiritsimme talon elämää viikon ajan kulkemalla digitaalitalentimien ja kameran kanssa vankilan käytävillä, mutta kaikkialla meihin suhtauduttiin hyvin ystävällisesti ja avuliaasti. Tästä kertoo myös saadun aineiston valtava määrä, sillä mainittujen haastattelujen lisäksi saimme muun muassa suuren määrän lehtileikekopioita ja vanhoja valokuvia, sekalaisia asiakirjoja, mallikansioita ja myös kirjallisuutta. Lisäksi oppiaineemme arkistoon¹ tullaan tallentamaan muutamia satoja Konnunsuon vankilasta otettuja valokuvia. Näissä kuvissa näkyy vielä toimiva vankila tavaroineen ja esineineen, vankilan koko arki. Vuoden 2011 jälkeen paikalla ovat enää tyhjät rakennukset vankilatoiminnan loputtua. Tämän loppuraportin otsikko, ”*Sii-tä ei tarvitse puhua, kun se on joka hetki mukana*”, on lainaus haastattelusta. Se viittaa joka päivä yhä lähempänä olevaan vankilan toiminnan lopulliseen päättymiseen – asiaan, jota vankilan työntekijät kantavat ajatuksissaan mukanaan koko ajan.

Konnunsuon vankilan päärakennus huhtikuisena iltana 2010.

- 1 Kenttätyöryhmän keräämät haastattelut, valokuvat sekä muu laaja Konnunsuolta kerätty aineisto on arkistoitu Turun yliopiston Kulttuurien tutkimuksen arkiston Kansatieteen kokoelmaan *Vankilat murroksessa* -tutkimusprojektin muun tutkimusaineiston yhteyteen. Aineisto ei ole toistaiseksi muun kuin tutkimusprojektin käytössä ja käytön vapauduttuakin sitä säätelevät arkiston käytösäännöt (vain tutkimus- ja opetuskäyttöön). Arkaluonteiseksi ja intymiteettisuojaa loukkaavaksi luokiteltava aineisto suojataan asiaan kuulumattomalta käytöltä projektille varatun käyttörajoituksen päätyttyäkin.

LOPPURAPORTIN RAKENNE JA KIITOKSET

Tehtävänantoni käsillä olevaa kenttätöiden loppuraporttia varten oli lyhyt. Halusin kaikkien kenttätöihin osallistuneiden kirjoittavan muutaman sivun selvityksen kuluneesta viikosta ja erityisesti 2–3 asiasta, jotka kullekin päällimmäisenä jäivät mieleen haastatteluista. Kun raportteja nyt lukee, huomaa tiettyjen asioiden nousevan esiin jokaisen haastattelijan aineistosta – sen lisäksi, että kukin sai tietysti kuulla myös ainutlaatuisia ja erityisistä tapahtumista ja kohtaloista.

Tekstien pääasiallisena lähteenä ovat kunkin kirjoittajan tekemät haastattelut. Raportteihin ei ole intimizeettisistä laitettu lainkaan lähdeviittauksia; muut mahdolliset lähteet käyvät ilmi asiayhteydestä. Tekstissä olevat lainaukset ovat suoraan haastatteluista, mutta informantin intimizeettisuojan vuoksi näihinkään ei ole laitettu lähdeviitteitä ja muutenkin liian yksilöivät viittaukset on jätetty teksteistä pois. Tästä samasta syystä kunkin yksittäisen raporttitekstin kirjoittajan nimi ei tule esiin kyseisen raportin yhteydessä – näin ollen kukaan ei voi haastattelijan / raportin kirjoittajan nimen perusteella päätellä myöskään haastateltavaa. Teksteistä seitsemän on varsinaisia raportteja, joissa pohditaan kenttätyöviikon aikana kertyneestä materiaalista esiin nousseita tärkeimpiä asioita haastattelijan itsensä näkökulmasta. Raportin lopussa olevat kaksi tekstiä kertovat tarkemmin tunnelmista sekä esittelevät kenttätyöryhmämme toimintaa viikon aikana. Jokainen raportti on yhden kenttätyöryhmän jäsenen oma näkemys asioihin sen perusteella, mitä haastatellut vankilan työntekijät ovat kertooneet. Konnunsuon vankilan johto on turvallisuus- ja intimizeettisistä tutustunut raporttiin ja sen kuvitukseen etukäteen ja hyväksynyt sen julkaistavaksi.

Lopuksi haluan esittää suuret kiitokset Konnunsuon vankilalle, sen henkilökunnalle ja eläkeläisille sekä koko alueen yhteisölle. Kenttätyöryhmämme oli matkan jälkeen ja jo sen aikanakin hyvin vaikuttanut saamastaan vastaanotosta sekä siitä luottamuksesta, jota ryhmäämme kohtaan tunnettiin. Saimme jälkipolville säilytettäväksi merkittävän aineiston Konnunsuon historiaa ja nykypäivää, eikä se olisi ilman hyviä ja avuliaita informantteja onnistunut. Kukin haastateltu ansaitsee oman kiitoksensa, sillä he antoivat omasta ajastaan tutkimukselle joskus varsin merkittävänkin osan jo muutenkin kiireisessä arjessa. Majoituksen lisäksi Konnunsuon vankila vastasi kenttätyöryhmän ruokahuollosta – koko ryhmän puolesta haluankin

kiittää vankilan keittiötä herkuista, joita olemme muistelleet vielä jälkikäteenkin! Erityisen kiitoksen ansaitsevat vankilan johtaja Lea Lehtonen sekä apulaisjohtaja **Jukka Suomi**, jotka väsymättä opastivat meitä päivästä toiseen. Meille oli etukäteen etsitty lukuisia joukko informanteja, jotka oli kutsuttu paikalle aikataulun mukaisesti ja muutama haastateltava etsittiin käsiin vielä viikon aikanakin.

Vankilat murroksessa -tutkimusprojektin näkökulmasta käsin Konnunsuon vankilassa toteutetut kenttätyöt onnistuivat yli odotusten. Vastavuoroisesti toivon, että tekemämme työ antoi jotakin myös vankilalle ja sen koko henkilökunnalle. Pohdimme iltaisin majapaikkasamme monia vaikeita kysymyksiä, joista vähäisimpänä ei ollut ajatus siitä, hyödyimmekö toisten ikävästä tilanteesta tutkimuksen tekemisen nimissä. Työpaikan menetys ja koko vankilan lakkautus on raskas asia, joka varmasti käy selville tämän loppuraportin sivuilta. Uskon ja olen ymmärtänyt, että kenttätyömatkamme kuitenkin antoi – teeman synkästä pohjavireestä huolimatta – paljon myös Konnunsuon vankilan työyhteisölle.

Turussa 30.8.2010

Jussi Lehtonen

tutkimusprojektin johtaja

RAPORTTI 1

TYÖNTEKIJÖIDEN ARKI

Vankilan työntekijät ovat kirjava joukko ihmisiä, jotka hallitsevat vielä kirjavamman joukon työtehtäviä. Erityisesti vartijan ammattiin tuntuu kuuluvan monenlaista osaamista, joissa tärkeää on hyvä ihmistuntemus, mutta myös kyky suoriutua esimerkiksi perunannostosta. Työ maatalousvankilassa on hyvin monipuolista ja työntekijöiksi tarvitaan kaikenlaisia ihmisiä. Tärkeimmiksi vartijan ominaisuuksiksi määriteltiin muun muassa oikeudenmukaisuus ja kyky sanoa ”ei”.

Vartijoiden välillä on selvästi havaittavissa tietynlaista hierarkiaa, joka perustuu virkavuosien määrään. Vähän samaan tapaan siis kuin vangeilla: vuodet vankilan sisällä nostavat paikkaa hierarkiassa. Konnunsuolla on ollut tapana laittaa se vartija, jolla on vähiten virkavuosia, ottamaan esimerkiksi karanneet lehmät kiinni navettavankien kanssa tai vartioimaan ulkoryhmää, jonka vartiointi on kaikkein haastavinta. Hierarkialla on myös toisenlaisia puolia, sillä kollegan käytökseen on kynnys puuttua esimerkiksi tilanteessa, jossa hän ei kohtele vankeja tasa-arvoisesti.

Työntekijöillä on kuitenkin yleisesti hyvät suhteet toisiinsa, varsinkin jos työtä tehdään samassa rakennuksessa, mutta suhteet eri aloilla työskenteleviin ihmisiin voivat olla myös kaukaiset. Esimerkiksi työnjohtajien ja vartijoiden välissä on nähty olevan ovi, joka toisaalta eristää nämä työntekijäryhmät toisistaan sulkeutumalla, mutta avautumalla mahdollistaa kommunikaation. Selviä eroja on havaittavissa näiden ryhmien välillä esimerkiksi sääntöjen noudattamisessa vankien kanssa toimittaessa.

Konnunsuon ilmapiiriä kuvaillaan kuitenkin lähes poikkeuksetta mahtavaksi ja monella on hyvin läheiset suhteet työtovereihinsa Konnunsuon kylän tai vapaa-ajan harrastusten myötä. Esimerkiksi viime vuosina uudelleen henkiin herätetty *Konnunsuon urheilu ja virkistys* eli *KURVI* on useimmille työntekijöille läheinen yhdistys, jonka kanssa vierailaan niin urheilu-

tapahtumissa kuin ulkomaillakin, unohtamatta omaa panostusta urheiluun. Toimivaa ilmapii-riä on keuhuttu kaikilta tahoilta niin paljon, että sen merkitystä on mahdoton olla korostamatta liikaa. Työtovereiden väliset suhteet ovatkin olleet yksi vahvin tuki myös vankilan alasa-ajon aikana. Työpaikkahuumoriin Konnunsuolla on vahvasti liittynyt keppostelu, joka on ollut suosittua ajanvietettä jo vuosikymmeniä sitten, vaikka nykyään ei enää tehdäkään niin rankkoja piloja kuin ennen. Usein käytettyihin kepposiin on selvästi kuulunut erilainen kolle- goiden säilyttely, mihin varsinkin yövuorot ovat antaneet loistavan tilaisuuden.

Ensimmäisen naisvartijan tuleminen Konnunsuolle on ollut erikoinen tapahtuma ja sitä on ihmetelty niin vankien kuin vartijoidenkin toimesta. Normaalitilanteessa naisvartijoita on arvioitu olevan Konnunsuolla noin 15–20 % kaikista vartijoista. Suurin osa työntekijöistä koki tänä päivänä, etteivät nais- ja miesvartijan työt eroa toisistaan muuta kuin lakisääteisissä tehtävissä ja heidän työnteconsa on tasa-arvoista. Kuitenkin muutama miesvartija nosti esiin sen, että naisvartijan kanssa työskennellessä heidän olonsa on turvattomampi kuin toisen miesvartijan rinnalla. Positiivisena puolena naisvartijoiden työnteossa nähtiin vankien kanssa kommunikointi ilman jännitteitä, joita mies-vanki ja mies-vartija -tilanne aiheuttaa. Sujuvamman kommunikoinnin lisäksi oli havaittu myös vankien kohteliaamman käytöksen naisvartijoita kohtaan vieläkin pitävän jossain määrin paikkaansa.

Vankien ja vartijoiden suhde on rennompaa kuin ennen, sillä vangeille saa nykyään puhua normaalisti, verrattuna esimerkiksi entiseen teitittelypakeroon. Eroja vankien ja vartijoiden välisessä kommunikoinnissa on kuitenkin paljon: toisten välillä saattaa olla jopa huumoria, kun taas toinen vartija pitää mielellään suurenkin etäisyyden vankeihin. Sääntöjen noudattaminen vartijoiden ja vankien suhteissa on kuitenkin pääsääntöisesti hyvin tarkkaa eikä esiin noussut tilanteita, joissa pitkäaikainen suhde vankiin olisi poikanut muuta kuin rennompaa kanssakäymistä. Haastateltavat olivat myös huomanneet nuorempien vartijoiden suhtautuvan vankeihin inhimillisemmin kuin vanhempien vartijoiden. Vangit myös suhtautuvat huomattavasti eri tavalla vartijoihin kuin muihin vankilan työntekijöihin: vartijat saavat ”pahiksen” leiman ja heidän virka-asuunsa kuuluu lisänä nälviminen ja nimitteleminen, joka pitää kestää. Muiden työntekijöiden kokemukset vangeista ovat olleet hyvinkin positiivisia. Vartijat arvostavat poikkeuksetta työssä käyvää, aktiivista vankia, kun taas huumeiden yleisyys ja nuorten miesten olematon kiinnostus työtä kohtaan nähtiin negatiivisina muutoksina vangeissa. Erit-

täin selkeää oli vartijoiden ja vankien välisissä suhteissa se, ettei uhkailua vankien taholta siedetä yhtään, vaan tapaukset raportoidaan heti eteenpäin.

Vuotuisjuhlista joulu on selkeästi tapahtuma, joka rikkoo Konnunsuon arkea ainakin tunnelmallisella tasolla eniten. Joulunajat kuvattiin vankilassa rauhallisiksi ja herkiksi tilanteiksi, jolloin koko vankilan tunnelma muuttuu erilaiseksi. Ilmapiiri paranee erityisesti vankien keskuudessa, mutta myös vartijat aistivat tunnelman muutoksen, vaikka juhla ei heidän työn tekemisen arkeaan erityisemmin muutakaan. Erityisesti vankien ja henkilökunnan yhteinen joulujuhla mainittiin yhteishengen kohottajana. Tämän lisäksi työntekijöiden yhteiset matkat listattiin hyviksi arjen kulun rikkojiksi.

Vankilan navetta, jonka edessä kuvanottohetkellä oli emolehmiä ja pieniä vasikoita.

Suurin osa työntekijöistä sanoi työn jättämisen työpaikalle olevan mahdotonta, vaikka osa pystyykin sanojensa mukaan unohtamaan työhuolensa työpäivän päätteeksi. Työ tulee monelle kotiin asioiden murehtimisena ja työasioiden hoitamisena puhelimitse vielä vapaa-ajallakin. Myös vankilan lähistöllä asuminen tuntuu osalle tarkoittavan aina valmiudessa olemista. Kun kaikki Konnunsuon kyläläiset vielä olivat vankilan työntekijöitä, työasioista puhuttiin enemmän vapaa-ajalla kuin nyt, kun kylässä asuu myös täysin ulkopuolisia ihmisiä. Van-

kilassa työskenteleminen on näkynyt myös monen työntekijän arjessa automatisoituina tekoina kuten siinä, ettei koskaan käännä selkää ovelle tai huolellisella kotioven lukitsemisella. Monella vartijalla on tämän lisäksi myös kokemuksia vankeihin törmäämisestä vapaa-ajalla vankilan ulkopuolella, niin uhkaavissa kuin ystävällisissäkin merkeissä. Uhkaavalta vaikuttaneet tilanteet ovat aina päättyneet ilman pelättyä konfliktia ja ystävällisemmät kokemukset ovat saattaneet päätyä jopa oluen tarjoamiseen tai ainakin ystävälliseen kuulumisten vaihtamiseen. Vankila ja sitä ympäröivä kylä koettiin hyvin turvallisiksi paikoiksi työskennellä ja asua, eikä väkivallan pelko liittynyt kumpaankaan paikkaan työntekijöiden mielissä.

Konnunsuon työntekijät ovat pääsääntöisesti hyvin ylpeitä työstään ja työpaikastaan ja kertovat niistä mielellään sen verran kuin salassapitovelvollisuudeltaan pystyvät. Osa vartijoista kuitenkin koki ihmisten reagoivan vankilassa työskentelyyn negatiivisesti, eivätkä he tuoneet työpaikkaansa esille jos pystyivät sen välttämään. Ne työntekijät, jotka eivät toimineet vartijoina, kokivat ihmisten reaktiot vankilassa työskentelemiseen mielenkiintoisiksi ja tämän vuoksi kertoivat työpaikastaan uusillekin ihmisille mielellään.

KONNUNSUON VANKILAN ALASAJO

Konnunsuon vankilan alasajo on ollut pitkä prosessi. Jotkut ovat nähneet sen alkaneen jo kyläyhteisön hiipumisena, jonka mukana on mennyt esimerkiksi vankiparturi, koulu ja leipomo sekä moni muu Konnunsuolta ennen löytynyt palvelu. Lopulliseen lakkautuspäätökseen on Konnunsuolla oltu hyvin pettyneitä, sillä lakkautusuhkaa vastaan taisteltiin kovasti; jopa vangit ovat päinvastaisista oletuksista huolimatta ihmetelleet päätöstä. Lähes jokainen haastateltava harmitteli mahtavan työilmapiirin menettämistä, jota on vahvasti ollut luomassa vankilan uusi ja paljon kiiteltä johto. Konnunsuolle muodostunut työyhteisö ja läheiset työsuhteet ovat korvaamattomia ja niiden menettämistä on surtu eniten.

Konnunsuon lakkauttamista on monen ollut vaikea ymmärtää, sillä maatalous- ja työvankilana Konnunsuon on nähty tarjoavan mahtavat puitteet vankeinhoidolle. Eläinten terapeuttinen vaikutus vankeihin ja heidän mahdollisuutensa monipuoliseen työhön on nähty positiivisena asiana vankeinhoidossa. Kaupunkivankila huonoine ulkoilumahdollisuuksineen on

taas nähty oudoksi ratkaisuksi vankien hyvinvoinnin kannalta. Tuskin kukaan haastateltava näki Konnunsuon tulevaisuutta valoisana, ja rakennusten ja tilan käyttö koettiin vaikeana muuhun kuin vankilan tarkoituksiin. Vankilana Konnunsuolla kuitenkin olisi nähty paljon mahdollisuuksia, sillä tilaa olisi ollut laajentaa vankilaa moneen suuntaan, vaikka alkuperäisten rakennusten tehokas käyttö onkin koettu myös haastavaksi. Monen mielestä Konnunsuo on ajettu alas pyydettyä peruskorjausta viivästyttämällä – nyt korjaukset on kuitattu mahdolliseksi liian kalliina prosessina. Konnunsuon säilyttämistä vankilana olisi puoltanut myös pätevän, hyvin koulutetun henkilökunnan olemassaolo. Konnunsuolla olisi siis ollut valmiina niin tilukset kuin työntekijätkin. Lakkauttamispäätökseen ei kuitenkaan ole suhtauduttu pelkästään negatiivisesti vaan se on saanut myös ymmärrystä ja nähty osana prosessia, jolla vankeinhoidon laatua parannetaan pitkällä tähtäimellä, vaikka suurin osa työntekijöistä olikin täysin päinvastaista mieltä.

Lakkauttamispäätöksen jälkeen työpaikan ilmapiiri on selvästi muuttunut. Päivittäisten toimintojen pyörittäminen on koettu haastavaksi, kun työntekijät vähenevät, mutta heidän jälkeensä jättämiään työtehtäviä ei voida jättää noin vain tekemättä, jolloin tehtävät kasaantuvat vielä jäljellä oleville työntekijöille. Konnunsuon vankilan lakkautus näkyy vahvasti myös lähiympäristössä: se on yksi alueen suurimmista työnantajista ja ostajista, joten toiminnan loppuminen vaikuttaa myös esimerkiksi lähikuntien verotuloihin sekä erilaisten palveluiden ja tavaroiden tuottajien arkeen.

Vankilan omille työntekijöille lakkauttaminen on tuonut monenlaisia haasteita, sillä uudelleen työllistyminen vaatii monelta perheeltä muuttoa uuteen kaupunkiin. Osalle ei tulevaisuudessa ole tietoa mistään muusta kuin siitä, että vankilan vuokra-asunnoista pitää lähteä, toiset ovat taas työllistyneet muihin vankiloihin. Moni ehtii työskennellä viimeiset vuotensa ennen eläkkeelle siirtymistä vielä Konnunsuolla, mutta moni joutuu myös tekemään vaikeita päätöksiä sen suhteen, miten järkevää on kulkea viimeiset kymmenen vuotta työurasta monen sadan kilometrin työmatkaa, jotta omaa kotiseutua ei tarvitsisi jättää. Vankilan hidas alasajo on koettu mahdollisuutena löytää uusi työpaikka ja suunnitella elämää Konnunsuon jälkeen rauhassa. Toisaalta taas hidas lopettaminen koko ajan vähenevine työntekijöineen koetaan hyvin raskaaksi, sillä työtaakka jäljelle jääneille työntekijöille on melkein päällä ja töitä tehdään informanttien mukaan jopa viikkoja putkeen ilman vapaapäiviä.

Konnunsuon lakkauttamispäätöksellä on ollut ainakin kahdenlaisia vaikutuksia työntekijöihin. Katkeruus on tunne, jonka moni määrittelee vieläkin päällimmäiseksi. Monet haastateltavat kertoivat siitä, miten työmotivaatio on kadonnut eikä työtä haluta suorittaa enää entiseen tapaan. Esimerkiksi sairauspoissaolojen määrät ovat kasvaneet huomattavasti ja alkoholin käyttökin on tuntunut lisääntyneen. Toisaalta lakkauttamispäätös on yhdistänyt henkilökuntaa, sillä siitä on tullut puheenaihe, jolla on voinut lähestyä myös ennen tuntemattomaksi jääneitä työtovereita, sillä siitä jokaisella on jotain sanottavaa.

Kaiken kaikkiaan mielikuva, joka Konnunsuosta jäi, on kuva sitkeästä yhteisöstä, jossa taistelua ei ole luovutettu helpolla. Vaikka kaikilla ei ole motivaatiota työskennellä, jaksetaan joukossa kuitenkin kannustaa ja tukea kaikkia hoitamaan työnsä kunnialla loppuun. Konnunsuon yhteishenkeä muistellaan varmasti lämpimästi niin itse työntekijöiden kuin ulkopuolistenkin silmin.

Vasta vähän aikaa sitten pois käytöstä jääneessä sellissä ovat huonekalut yhä paikoillaan.

RAPORTTI 2

Saavuimme Konnunsuon vankilan alueelle tekemään kenttätöitä yhdeksän hengen voimin, joista kuusi oli kenttätyökurssin opiskelijoita. Lisäksi mukana oli gradun ja väitöskirjan tekijä sekä kansatieteen assistentti projektin koordinaattorina.

Työparini kanssa tehdyissä haastatteluissa keskeisimmiksi teemoiksi nousivat niin yksittäisen työntekijän kuin koko Konnunsuon laitoksen voimattomuus erilaisten instanssien kanssa toimimisessa, työn muuttumisen ja vankiaineksen muuttumisen mukanaan tuomat muutokset, työyhteisön sisällä asunut eripuraisuus ja vankilan lakkauttamisen mukanaan tuomat monenlaiset vaikeudet sekä ajatukset. Positiivisena nähtiin mm. laitoksen nykyinen hyvä yhteishenki, josta useaan otteeseen kiitettiin nykyistä vankilanjohtajaa **Lea Lehtosta**, mutta myös vankilan lakkautuksen mukanaan tuoma tilanne on hitsannut yhteishenkeä.

KONNUNSUO JA ”PÄÄTÖKSENTEKOKONEISTO”

Haastatteluiden aikana ilmeni useaan otteeseen, kuinka voimattomalta ja turhautavalta on tuntunut yksittäisestä työntekijästä työskennellä ympäristössä, jossa oman äänen kuuluviin saaminen on ollut lähestulkoon mahdotonta.

Haastattelimme muutamia työntekijöitä, joiden muistikuvat Konnunsuon vankilasta ulottuvat aina 1970-luvulta nykypäivään asti. Läpi vuosikymmenten silmiinpistävimpanä on ilmennyt täydelliseksi välinpitämättömydeksikin kuvailtu suhtautuminen Konnunsuon vankilaan. Päätökset on tehty keskusvirastoissa muualla, kun samalla työntekijöiden mielipiteitä ei ole juurikaan kysytty. Erityistä ärsytystä on aiheuttanut vankilan heitteillejätö: alkujaan pieniä remontteja vaatinut laitos on lopulta ”lahonnut käsiin”. Kun samalla työntekijät ovat kokeneet virheinvestointeina erilaiset vankeinhoitoon liittyvät uudistukset ja hätiköiden tehdyt rakennushankkeet, on se ollut omiaan vähentämään entisestään uskoa ja luottamusta koko vankeinhoitojärjestelmään.

Konnunsuon vankilan laajoissa tuotantotiloissa on valmistettu muun muassa erilaisia suurempia ja pienempiä puisia elementtirakennuksia.

Suurimpina syypäinä Konnunsuolla nähtiin nykytilanteen aiheuttajaksi juuri valtion hallinnollisella tasolla asunut välinpitämättömyys ja puutteellinen ymmärrys vankeinhoitoa kohtaan. Haastattelut paljastivat epäuskon ja epäluottamuksen myös historian aikana Konnunsuolla vallinneeseen vankilajohtokulttuuriin. Vankilalla on ollut tämän myötä puutteellinen johtaminen monissa vaiheissa vankilan historiaa, ja tähän yhdistettynä valtion hallinnon kyvyttömyys ja välinpitämättömyys ovat johtaneet ongelmiin, joista ei enää päästy yli. Seurauksena tullut vankilan lakkauttaminen olisi haastateltujen mukaan voitu välttää esimerkiksi sillä, että olisi kysytty, mitä Konnunsuo todella tarvitsee. Tämän sijaan investoinnit ja muutokset koko vankeinhoidon rakenteisiin tehtiin hätäisin vedoin.

VANKIAINEKSEN JA TYÖNKUVAN MUUTOS KONNUNSUOLLA

Konnunsuon vankilalla on historiansa suon päälle rakennettuna vankilana, jossa vankeja on tarvittu suon kuivaamisessa. Konnunsuo on ollut koko ikänsä ajan myös niin sanottu avolaitos, missä vangit ovat voineet päästä ulko- ja sisätiloissa työntekoon, ja missä myös sel-

liosastoilla liikkuminen on ollut suljettuja laitoksia huomattavasti vähemmän kontrolloitua. Virkanimikkeiden muutosten ja koneellistumisen mukanaan tuomat muutokset ovat muuttaneet vartijoiden työnkuvaa ja työn luonnetta, kuten myös vankiaineksen muutos.

Hulluimpana työntekoon vaikuttavana muutoksena ilmeni useampaankin otteeseen erilaisten virkanimikkeiden kehittäminen. Tämän johdosta 1980-luvulle tultaessa oli Konnunsuolla päädytty tilanteeseen, jossa samalla työpisteellä saattoi olla kolmekin työntekijää eri nimikkeillä vahtimassa vankeja. Käytännössä tämä merkitsi työvoiman väärinsijoittamista ja hukkaan heitettyä työaika; tyhjänpanttina seisseet miehet jaksoivat hämmästyttää monia nyt jo eläkkeelle jääneitä vanginvartijoita.

Vankiaineksen muuttuminen ”kovempaan” suuntaan nähtiin yksiselitteisesti huonona asiana. Yhteiskunnassa 1980-luvun lopulta alkaen lisääntynyt huumeiden käyttö johti huumeaineongelmien lisääntymiseen myös vankilan muurien sisällä ja se vaikutti myös vankien työntekoon. Siinä missä vielä kolmekymmentä vuotta sitten vankien työ nähtiin vartijoiden kertoman mukaan melko hyvänä ja taitotasoltaan riittävänä, ei 1990-luvulla töihin tunnut löytyvän osaavaa ja riittävällä työmoraalilla varustettuja vankeja. Koska monet vangit eivät nuoresta iästä alkaneiden ongelmien johdosta olleet siviilissä tehneet päivääkään töitä, ei tämä haastattelujen mukaan voinut antaa lähtökohtia menestymiselle työssä vankilassa.

Koneellistuminen vaikutti kymmeniä vuosia sitten lihastyövoiman tarpeen vähenemiseen. Traktorien ja muiden työkalujen myötä niin hevosten kuin miesten lihasvoimaa saattoi siirtää muihin töihin entistä enemmän. Konnunsuohan on ollut pitkään alueensa suurimpia luomutiloja ja koko historiansa ajan maataloustoiminta on ollut peltojen ympäröimän vankilan näkyvin toiminto. Se muu, mitä koneellistuminen toi mukanaan hieman myöhemmin, oli koneellistumisen ”uusi aalto”. Tietotekniikan mukana tuoma muutos keskusvalvomojohtoiseen vartiointiin vähensi vartioiden työtä ja tämä nähtiin myös tympäännyttävänä. Kun jokaisella vartijalla on nykyään työpisteellään näyttöruudulla kameran välittämää kuvaa ja keskusvalvomo näkee omista ruuduistaan laajemman tilanteen, on päivistä tullut tätä kautta pidemmän tuntuisia.

KONNULAINEN, EI-KONNULAINEN, KONNULAINEN, EI-KONNULAINEN...

Konnunsuolla työskenteli pitkään 1970-luvulle asti pääosin ”pellon laidalta” tulleita paikallisia ihmisiä, joilla työskentely vankilassa oli kulkenut isältä pojalle, tai vähintään työhön tultiin muiden sukulaisten tai tuttavapiirin kautta. Ennen ei myöskään varsinaista koulutusta työhön annettu, vaan homma opittiin tekemällä. Kun Konnunsuolle alkoi tulla työntekijöitä muualtakin kuin vankilan välittömästä läheisyydestä, ei se ollut aikansa ainoa muutos, vaan samalla aiheutti muutakin.

Henkilökunnan asuinrakennusten yhteyteen on rakennettu myös maakellareita.

Kenttätyöviikon aikana Konnunsuolla kävi selväksi, että ”konnulaiset” ja ulkopuoliset saivat pitkään erilaista kohtelua. ”Konnulaiset” veivät paremmat työt, kun samalla kurjemmat ulkotyöt säilytettiin ulkopuolelta tulleiden hommiksi. Informanttien mukaan rekrytoinnissa alettiin hallinnollisilla tasoilla kiinnittää juuri 1970-luvulla huomiota aluksi työpaikkojen ilmoitteluun. Ennen pienessä piirissä kulkenut työ ilmestyi lehtien palstoille yleisesti haettavaksi ja näin Konnunsuolle saapui ”ulko-konnulaisia”.

Työnjaossa tapahtunut epätasa-arvo ei ollut ainoa ongelma työpaikalla. Varsinaista kiusaamista esiintyi vartijoiden keskuudessa. Kun vartijoita sitten alettiin kouluttaa 1970-luvun lopulla ja koulutuspaikat tulivat hakuun, vankien päällysmiehet asettivat näissäkkin ”konnulaiset” muiden edelle. Tilanne alkoi murtua mm. vankeinhoitojärjestelmän, koulutusta järjestäneen tahon, alkaessa kiinnittää enemmän huomiota tilanteeseen.

”Konnulaisuus” näkyi myös työpaikan sisäisten porukkojen muodostumisessa jonkin verran. Haastattelujen perusteella voi sanoa, että vasta pitkälle 1980-luvulle tultaessa tilanne alkoi normalisoitua. Haastatteluissa tuli kuitenkin esille, että tämänkaltaisessa suljetussa paikassa ja työyhteisössä on ollut ja olisi jatkossakin erilaisia kerrostumia ja taajemmin tai tiheämmin esiintyvää eripuraa. Mitä työskentelyn ilmapiiriin tulee, koko Konnunsuon historiassa nykytilanteen yleisilme nähtiin kuitenkin jopa positiivisempänä.

VANKILAN LAKKAUTUS

Vuonna 2008 tuli päätös Konnunsuon lakkauttamisesta. Tieto otettiin Konnunsuon vankilassa vastaan sokkina. Vuoteen 2011 mennessä alas ajettavan vankilan alueella suurin järkytys työntekijöiden keskuudessa oli kenttätyömme aikoihin jo laantunut. Paljon kysymyksiä on yhä silti auki.

Huolta aiheuttaa muun muassa uusien työpaikkojen järjestyminen, uusissa oloissa viihtyminen niin työntekijöiden kuin vankien kohdalla ja vankeinhoidon tulevaisuus. Niin vanginvartijoiden kuin muiden työntekijöiden haastatteluissa kävi selväksi Konnunsuon merkitys vangeille tekemistä tarjoavana ympäristönä, joka tarjoaa siviiliin siirtyville vangeille suljettuja laitoksia paremmat valmiudet ”normaaliin elämään”. Myös työntekijän kannalta Konnunsuo on ollut viihtyisä ympäristö tarjoamalla vaihtelevaa työtä. Tilanne saattaa muuttua uusiin työpaikkoihin siirryttäessä, ja tulevan työn (tai sen, onko ylipäänsä työtä) lisäksi ahdistusta ja huolta aiheuttaa ystävien ja sukulaisten sirpaloituminen eri paikkakunnille.

Kysyttäessä vankilan tulevaisuudesta ja tulevista käyttötarkoituksista vastaukset vaihtelivat välinpitämättömästä arvailusta hieman tarkempiin toiveisiin. Pääasiana moni piti sitä, että

vankilan alue säilyttäisi olemuksensa niin, että tuleva käyttö olisi mahdollisuuksia hyödyntävää. Onhan alueella kaikkea maatilallisen tarpeista moderniin autopajaan. Eräällä lailla näyttää siltä, että yksityisyrittäjien käyttöön tullessa alue toteuttaisi parhaiten toiveita. Koko vankila-alue asuinalueineen ollaan kuitenkin myymässä yhtenä suurena pakettina ja ostajatarjokkaalla on oltava riittävästi rahaa käytössään.

Vankilan lakkautuspäätös sai henkilökunnan vihaiseksi, ärsyyntyneeksi ja järkyttyneeksi. Se sai henkilökunnan myös toimimaan. Vuosia ja vuosikymmeniä jatkunut Konnunsuon vankilan epämääräisesti hoidettu tila päättyi ääritapaukseen, lakkautukseen. Henkilökunta taisteli, painoi ”Kaikki Konnunsuon puolesta”- paitoja, osoitti mieltään Helsingissä ja kaiken kaikkiaan, osoitti oman olemassaolonsa.

Emä ja pieni vasikka Konnunsuon vankilan navetan edustalla.

RAPORTTI 3

TYÖTÄ SIINÄ MISSÄ KAIKKI MUUKIN?

Turun yliopiston kansatieteen oppiaineen opiskelijoiden kenttätyöt olivat osa kansatieteen *Vankilat murroksessa* -projektia. Tutkimusryhmään kuului yhdeksän henkilöä, jotka kaikki olivat kansatieteen opiskelijoita lukuun ottamatta kansatieteen assistenttia Jussi Lehosta, joka toimi projektijohtajana. Työryhmään kuului myös väitöskirjaa ja gradua valmistelevat henkilöt. Kenttätyöt kuuluivat opiskelijoilla osana oppiaineen kenttätutkimuskurssia.

Kenttätyöt tehtiin haastattelemalla vankilan työntekijöitä. Osa haastatelluista oli eläkkeelle jääneitä ja osa edelleen töissä Konnunsuon vankilassa. Jokaiselle tutkimukseen osallistuneelle esitettiin samat kysymykset, jotka olivat jaettu kolmeen suurempaan aihealueeseen; työ, vankilarakennukset ja vankilan nykyhetki ja tulevaisuus. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Konnunsuon vankilan työntekijöiden työnkuvaa, sen muutosta ja lopettamispäätöksen vaikutuksia. Ammattinimikkeet vaihtelivat, vaikka useimmat haastatellut olivat vartijoita.

Olen valinnut loppuraporttiini aihealueita, jotka toistuivat haastatteluissa. Käsittelen pääasiassa työhön liittyviä teemoja, kuten miten vankilaan on päädytty töihin, minkälaista on vankilatyö ja työntekijöiden välinen kanssakäyminen sekä minkälaiseksi työntekijän ja vankin suhde nähdään. Työnkuvassa on tapahtunut paljon muutoksia; millaisia muutokset ovat ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet niihin? Lopuksi pidän myös tärkeänä käsitellä Konnunsuon vankilan lopettamisen herättämiä tuntemuksia ja työntekijöiden tulevaisuuden suunnitelmia.

TYÖN PIIRTEITÄ

Konnunsuon vankila on ollut merkittävä alueen työllistäjä. Työtehtävät ovat hyvin monipuoliset ja työntekijöitä on edustettuina monilta eri ammattialoilta. Moni vankilan työntekijä on kotoisin Konnunsuon lähialueelta ja vankila-alue on tullut tutuksi jo lapsuudessa. Ammatinvalintaan ovat vaikuttaneet paljon myös muiden perheenjäsenten työskentely vankilassa.

Työhön ei suhtauduta suurieleisesti, vaan työtä pidetään ”työnä siinä missä muutkin”. Kokeemus on tärkein työhön opettaja koulutuksen lisäksi. Vankilatyössä joutuu käyttämään monenlaisia taitoja, joita työkokemus tuo mukanaan. Tärkeimmät työvälineet ovat avaimet, suu ja puhelin. Keskustelutaito on tärkeää, jota pidetään ensisijaisena keinona haastavien tilanteiden eteen tullessa. Pääasiassa kaikki haastatelluista ovat kohdanneet työuransa aikana vaarallisia tilanteita, mutta kuitenkin hyvin vähän todella uhkaavia.

Vankien ja työntekijöiden välejä kuvataan asiallisiksi mutta rennoiksi, eikä huulenheitto ole epätavallista. Myös työntekijöiden välinen kanssakäyminen on hyvin rentoa ja huumoripi-toista. Töissä keskustellaan kaikesta maan ja taivaan väliltä ”kuten kaikissa muissakin töis-sä”, mutta kuitenkin työyhteisö on ainoa paikka jossa voi purkaa työssä kohdattuja ongel-mia. Työntekijöitä sitoo vaitiolovelvollisuus ja vankilan asiat jätetään oven taakse töistä läh-dettäessä. Työnkuvasta riippuen työ tuntuu joillekin raskaammalta. Mitä läheisimmissä teke-misissä vankien kanssa toimitaan, sitä vaikeammaksi työn kerrotaan muuttuvan. Tällöin työssä tapahtuneet asiat painavat mieltä vapaa-ajallakin ja se koetaan ongelmaksi.

Valintamyymälä-tyyppinen kauppa palvelee vankeja myymällä peruselintarvikkeita sekä muun muassa erilaisia sesonkituotteita kuten joulukinkkuja.

Työntekijän ja vangin suhde voi olla ystävällinen ja rento, mutta sen tulee tapahtua sääntöjen ja virallisuuden puitteissa. Vangin kanssa keskustellaan, mutta huomiota kiinnitetään paljon siihen missä aiheesta keskustelu liikkuu. Yksityisasioista puhumista vältetään ja sitä pidetään hyvin riskialttiina. Tilanteita tapahtuu myös päinvastoin, jolloin vanki kertoo paljon henkilökohtaisesta elämästään työntekijälle. Näissä tilanteissa neutraalin suhtautumisen katsotaan olevan paras vaihtoehto; vangin tarinaa voi kuunnella mutta keskusteluun ei juurikaan osallistuta.

Vankien ja työntekijöiden ystävyyssuhteisiin suhtaudutaan epäilevästi eikä sitä pidetä mahdollisena saati suotavana. Konnunsuon vankilan historian aikana tilanteita on ollut, mutta niistä puhutaan vaitonaisesti. Usea on kohdannut tilanteen, jolloin vanki on ennestään tuttu siviilistä. Tällaisissa tilanteissa työnteko on koettu hyvin vaikeaksi ja surulliseksi. Työntekijällä katsotaan kuitenkin olevan velvollisuus kertoa tällaisissa tapauksissa asiasta ja pyydettyä siirtoa toiselle osastolle tai toisiin tehtäviin. Vapautuneen vangin tapaamiseen siviilissä suhtaudutaan rennosti. Kohtaamista pidetään vaikeana, mutta kukaan ei pyri sitä välttämään. Siviilissä entisen vangin kanssa voi jutella ja monella on tilanteesta myönteisiä kokemuksia. Ystävystymisen siviilissä ei kuitenkaan katsota olevan mahdollista.

MUUTOKSIA TYÖSSÄ

Monet kokevat vankilatyön muuttuneen vuosikymmenten saatossa. Suurimmat muutokset kerrotaan tapahtuneen 1970-luvun aikana. Moni on aloittanut työuransa 1960-luvulla, jolloin vankilan kuvailtiin olleen puolisotilaallinen laitos. Työntekijällä ei ollut paljon mahdollisuuksia vaikuttaa työskentelytapoihinsa. Tänään työtä tehdään edelleen tarkasti sääntöjen puitteissa, mutta työntekijällä on laajemmat mahdollisuudet päättää miten ja millä tavalla määrättyyn tavoitteeseen päästään.

Teknologian kehittyminen on tuonut työhön niin helpotusta kuin myös vaikeuksia. Hälytystilanteissa viesti leviää nopeammin ja kameroiden avulla vankilan jokaista hetkeä on mahdollista seurata monilta kuvaruuduilta. Negatiiviseksi puoliksi nimetään etääntyminen. Siinä missä ennen vankien kanssa oltiin jatkuvassa kontaktissa, on osittain tullut tilalle tietoko-

neen tiedostot, jossa vangit ovat listattuja henkilöitä, eikä heidän kanssaan olla niin tiiviissä kontaktissa kuin ennen. Tämä on asia, jota pidetään sekä hyvänä että huonona.

Työnkuvan muuttumiseen on vaikuttanut paljon myös vankien muuttuminen. Kun vankilan työnkuvan vapautuminen nähdään positiivisena, vankien muutos nähdään puolestaan negatiivisena. Menneisyyttä katsotaan nostalgisesti; vangit ovat olleet kovia työntekijöitä, taitavia käsistään ja suhtautuneet saamaansa rangaistukseen hyväksyvästi. Suurimpia ongelmia kerrottiin aiheuttaneen alkoholin: esimerkiksi kiljun tekeminen oli hyvin yleistä. Alkoholi on edelleen yksi epäjärjestyttä aiheuttava tekijä, mutta sen lisäksi ovat tulleet huumeet. Niiden vaikutus näkyy vankien käyttäytymisessä, jonka kerrotaan muuttuneen hiukan epävakammaksi. Huumeet ovat tuoneet mukanaan myös taudit, jotka työntekijän on otettava työssään huomioon. Vankeja on vaikea saada töihin, sillä suurin osa ei osaa tehdä mitään. Tämä nähtiin osittain toivottomana, sillä sen katsotaan vaikeuttavan vankien tulevaisuutta vapauduttuaan. Vankien siirtämistä kaupunkivankiloihin ei nähty tähän parantavana ratkaisuna. Vankien asenteen katsotaan myös muuttuneen siten, että he eivät hyväksy saamaansa tuomiota ja vastuu siirretään yhteiskunnalle. Vankila on myös aikaisempaa monikulttuurisempi. Kieli-muuri on suuri, mutta elekieli on väline jonka avulla toimitaan.

Vankilan kirkko oli kenttätöiden aikaan vielä aktiivisessa käytössä. Kun Konnunsuon toiminta lakkaa, kirkko desakralisoidaan ja sen toiminta nykymuodossa loppuu.

Suhtautuminen vankilan hyödyllisyyteen on myös muuttunut. Vankilan ei ajatella parantavan rikollisuutta. Ennen vanhaan tämä oli monen mielestä mahdollista mutta ei enää, sillä vangeilla ei ole ammattitaitoa muuhun. Konnunsuon merkitys tulee vahvasti esille: sen ympäristöä pidetään parempana kuin kaupunkia, sillä Konnunsuo antaa monipuolisemmat toiminnan puitteet kuntoutumiselle ja siellä opituista taidoista on hyötyä vapautumisen jälkeen. Rangaistusajan suunnitelmiin suhtaudutaan myönteisesti ja niitä pidetään tarpeellisina, mutta niiden toteuttamiseen ei ole annettu tarvittavia resursseja. Ei ole aikaa paneutua ongelmiin tai niiden ehkäisyyn.

VANKILAN LOPETTAMISESTA

Alasajo on vaikuttanut työyhteisöön siten, että sen koetaan olevan yhteisöllisempi alkuvaikeuksien ja -tunteiden jälkeen. Työnkuva on muuttunut entisestään, sillä vankila ammottaa osittain tyhjyyttä. Työvuorot koetaan haasteelliseksi järjestää, sillä työntekijöitä lopettaa lähes viikoittain ja tämän vuoksi yhdelle työntekijälle saattaa langeta monen työntekijän tehtävät.

Vankilan lopettamisella ajatellaan olevan myös suuret vaikutukset koko Konnunsuon kylään. Työnvaihtojen myötä asunnot ovat jääneet autioiksi ja asukkaita on muuttanut paljon pois. Kenelläkään ei ollut aavistusta siitä, mitä Konnunsuon vankilan tilalle voi tulevaisuudessa tulla. Suurta mahdollisuutta alueella ei nähdä olevan ja kylän uskotaan täysin autioituvan.

Konnunsuon vankilaa pidetään merkittävänä ja ainutlaatuisena. Sen erikoisuutta korostetaan ympäristöllä, monipuolisuudella ja toimivuudella. Toiminnan nähdään olevan myös vangeille hyödyllisen, sillä vankila on tarjonnut hyvät puitteet koulutukseen ja työntekoon.

Vankilan alasajo on suuri pettymys, josta kenelläkään ei ole myönteistä sanottavaa. Monelle tämä tarkoittaa paikkakunnan vaihtamista uuden työpaikan perässä. Kaupunkivankilat työpaikkana eivät houkuttele, sillä kontrastia Konnunsuon maaseutumaisemaan pidetään suurena. Pääosin työtä jatketaan vankila-alalla, mutta uuden työpaikan sijainti vaihtelee. Osalle

muuttaminen kotiseudulta ei ole vaihtoehto. Tähän vaikuttaa lähestyvä eläkeikä ja perhe. Valtio pyrkii järjestämään vankilan toiminnan loppumiseen mennessä entisille työntekijöille uusia työpaikkoja, mutta tulevaisuus koettiin epävarmana ja moni on varautunut työttömyyteen. Uusien työpaikkojen sijainnit ja uudet työyhteisöt tuntuvat epävarmoilta ja Konnunsuo on haikea jättää menneisyyteen. Konnunsuon vankilatyö ei ole ”työtä siinä missä muukin työ”, sillä samanlaista työympäristöä ja ilmapiiriä ei koeta voitavan saada mistään muualta kuin Konnunsuolla.

Vankilan yksi vanhimmista rakennuksista on TR, jonka lyhenne tulee sanasta Talousrakennus. Aiemmin vankilan keittiö ja muut siihen liittyvät tilat sijaitsivat tässä rakennuksessa, josta lyhenne on jäänyt elämään näihin päiviin asti. Nykyisin TR on samanlainen sellirakennus kuin sitä vastapäätä sijaitseva SR:kin. Oikealla näkyy vanha, tiilistä ladottu kävelytien päällyste vankilan sisäpihalla.

RAPORTTI 4

”Alussa oli suo ja kuokka, mutta jos ei olisi ollut vankeja siihen se kai olisi jäänytkin.” Edellä mainitulla tavalla alkaa *Vankila virkailija* -lehdessä **Veikko Ryösön** artikkeli vuodelta 1983.

Suoritin kenttätutkimuskurssia Konnunsuon vankilassa haastattelemalla sen henkilökuntaa. Vankilan perustamisajoista oli tultu lopettamispäätöksen jälkeiseen aikaan, jolloin Konnunsuon vankilan toiminta on aivan omanlaistaan. Vankeja ei ollut Konnulla haastattelupäivinä paikalla kuin 58, kun 1983 suljettuja vankipaikkoja oli 221 ja Kivisaaren avovankilasosastolla (suljettu 1990-luvun lopulla) avopaikkoja oli 79. Tilat ovat edelleen olemassa, vankeja vain ei näy.

TURUSTA KONNULLE

Matka Turun seudulta Konnulle on jo omanlaisensa puristus: matkalle pitää lähteä aikaisin, jos aikoo olla ajoissa perillä. Matka on varmasti tuntunut aikanaan vielä pidemmältä ja sitä se on ollutkin ajallisesti. Konnulle kuljetaan nyt autolla, mutta aikanaan on ollut mahdollisuus saapua vankilalle myös junalla. Tavaraa sinne on tuotu myös vanhaa Saimaan kanavaa pitkin Tuomiojan laiturille. Junaradasta on nykypäivänä parhaiten todistamassa pitkä suorat tieosuudet, joita pitkin Lappeenrannan suunnasta tulevan pitää kulkea vankilaan matkustaessaan. Suota tuntuu riittävän tien vasemmalla puolella yhä. Välillä tien varressa on metsää, männyt ovat täysin suorissa riveissä kuten tiekin, ja yhdessä ne luovat aivan omanlaisensa tunnelman. Vankilaa lähestyttäessä tien varsilla on kaukaa katsottuna hyvin erikuntoisia rakennuksia: osassa niistä asutaan yhä, osa on ilmeisesti tyhjillään. Osan näkee olevan pahasti rapistuneita, niissäkin on joskus eletty, mutta ei enää. Jo 1980-luvun artikkelissa mainitaan muuttoliike pois ja vankilan tyhjillään olevat asunnot.

Konnun villinä ja synkkänä sumua ja usvaa uhoavalle suolle on noussut taajama, jossa ovat kaikki nykyajan vaatimukset täyttämä yhdyskunta.

*On pankit ja baarit, koulu, kauppa ja posti. Sinne johtaa katuvaloin reu-
nustetut kestopäällysteiset tiet. Valaistu kuntopolku, maauimala ja urhei-
luhalli on aivan kuin muuallakin ruuhkasuomessa.*

Ennen vankilaa Joutsenosta Nuijamaalle johtavan tien risteyksessä on edellä mainituista jäl-
jellä Konnunsuon baari. Vankilalle tultaessa tien molemmilla puolin on rakennuksia. Itse
vankila sijaitsee mäen päällä, hallintorakennuksen ottaessa kulkijan ensimmäisenä vastaan.

Konnunsuon positiivisia puolia kuvattiin *Vankila virkailija* -lehdessä seuraavasti: ”Konnun-
suo ei ole enää mikään 'takapajula', vaan elinvoimainen ja viihtyisä asunalähiö. Ainoastaan
tilinauhasta huomaa olevansa syrjäseudulla. Naapurin rajalle on matkaa vähän yli 10 kilo-
metriä. Karjalan pääkaupunkiin Lappeenrantaan pääsee autolla alle puolen tunnin, eikä Jout-
senon keskustaan mene sitäkään aikaa.”

*Vankilan rakennukset näkyvät pitkälle suon yli. Vasemmalla olevassa rakennuksessa toimii kirkko ja yksi
vankilan työpajoista, keskellä on SR eli Sellirakennus ja oikealla TR eli Talousrakennus.*

VASTAANOTTO VANKILALLA

Saapuessani sisään vankilaan oli vastaanotto lämmin. Johtaja, apulaisjohtaja ja rikosseuraamusesimiehet (käytän jatkossa lyhennettä rse) odottivat hallintorakennuksen ylimmässä kerroksessa käytävällä molemmin puolin, kuin odottaen tärkeämpääkin vierasta. Välittömyys tuli heti esille avoimena keskusteluna, ensikohtaamisesta jäi erittäin positiivinen kuva. Olin havaitsevani haastatteluissa monesti mainittua ”Konnun henkeä” kohtaamissani ihmisissä. Voi olla, että seuraavassa tekstissäkin positiivista henkeä uhkuva ympäristö on vaikuttanut heihin. ”Silti lähellä on luonto ja runsaat luonnon antimet. Ilma on puhdasta sekä raikkaat tuulet puhaltavat melkein aina. Ken kerran on Konnunsuolle tullut, on tullut sinne jäädäkseen.”

KOHTAAMISET JA HAASTATTELUT

Haastattelemisen lisäksi minulla oli mahdollisuus osallistua myös vankilan avo-osaston aamurutiineihin ja sulkemiseen. Seurasin kokoontumista valvomorakennukseen ja avo-osaston avaamista kello 6:30. Tässä kohtaa käytäntö poikkesi Kakolan aamutoimien käynnistämisestä. Konnalla kokoonnuttiin porukalla valvomorakennuksen aulaan, kun vanhan Kakolan osastoille saavuttiin enemmän ”tiputellen”. Vankiluvun vähyydestä johtuen aamu oli rauhallinen – ”super avolla”, joksi konnulaiset osastoa kutsuivat, oli vain kuusi vankia. Aamun tärkeimmät asiat keskittyivät lääkkeisiin ja aamupostin jakoon. Rse kertoi lomien ajaksi palkatuille kesäpartijoille päivän tärkeimmistä asioista. Tämän lisäksi hän painotti avo-osaston toiminnan ja koko vankilan toiminnan poikkeavan vankimäärästä johtuen ”normaalista”.

Haastateltavien toimenkuvat poikkesivat melkoisesti toisistaan. Haastattelun kuluessa pyrin tekemään lisäkysymyksiä ja suuntaamaan keskustelua esille tulleiden asioiden mukaan jonkin verran syvemmälle. Haastattelemisen oli mukava kokemus, haastateltavat olivat kaikki innokkaita kertomaan tehtävistään ja omista kokemuksistaan Konnalla. Muutamat haastattelut venähtivät melko pitkiksi; silti aika tuntui kuluvan kuin siivillä. Haastattelujen jälkeen oli helppo yhtyä niihin näkemyksiin, joita useasti tuli esille: vaikeat ajat yhdistävät ihmisiä.

Haastattelujen kuluessa mieleen tuli ideoita muun muassa niistä ihmisistä, joita voisi vielä haastatella. Vankilan johtajien tapaaminen olisi varmasti mielenkiintoinen toteuttaa, esimerkiksi jonkinlaisena paneelikeskusteluna. Myös kohtaamiset vankilan käytävillä toivat uusia ideoita mieleen. Esimerkiksi eräs sattumalta vankilassa kohtaamani vanhempi mieshenkilö kertoi viettäneensä lapsuutensa Konnulla. Hänen isänsä oli toiminut aikanaan siellä työnjohtajana. Kuulin mielenkiintoisen tarinan vankilan veturin ”lainaamisesta” serkkupojan kanssa, ”nyt kun rikos oli jo vanhentunut”. Veturilla oli ajeltu varsin pitkän matkaa – niin lujaa kuin sillä pääsi. Kukaan ei kuitenkaan ollut huomannut asiaa edes veturia palautettaessa. Samaisella miehellä oli myös mielenkiintoisia vanhoja kuvia vankilalta mukanaan.

Vankilan ullakolta löytynyt vanha juliste kertoo Konnunsuon toiminnasta 1970-luvulla.

Vankilalla on ollut vaikutusta lähiympäristöönsä. Olisi mielenkiintoista kartoittaa sitä verkostoa, jota vankila on olemassaolollaan ympärilleen synnyttänyt. Millaisia epävirallisia verkostoja on syntynyt ja miten monen elämään vankila on vaikuttanut? Tulevien työmatkojen pituus ja työmatkat olisivat moneltakin kannalta mielenkiintoisia tutkimuskohteita ja tietysti se, miten eteläkarjalaiset sijoittuvat uusissa työpaikoissaan uuteen kulttuuriin. Miten esimerkiksi mikkililäinen ja konnulinainen vankeinhoito vaikuttavat toisiinsa?

Lopettamispäätöksen eteneminen ja muutos Konnulla oli monen keskustelun aiheena. Haastattelijana mietin monesti miten ammatillisesti ihmiset asioita pystyvät käsittelemään, vaikka tilanne monen kohdalla oli edelleen vaikea, koska uutta työpaikkaa ollut vieläkään löytynyt. Lopettamispäätöksen tieto tuli Konnunsuolle tiedotusvälineiden kautta hallituksen iltakoulun jälkeen 21.1.2009. Siihen ei oltu osattu täysin varautua, koska vielä 7.1.2009 vierailullaan oikeusministeri oli antanut erittäin positiivisen kuvan vankilasta. Ilo ja toivo oli muuttunut suureksi suruksi hetkessä, eivätkä monet lobbausyrityksetkään enää tuottaneet tulosta. Lopulta lopettaminen sinetöityi 11.4.2009. Samanlaisissa ääripäissä olivat jotkin kertomuksetkin: läheltä piti -tilanteet henkilöstön henkisessä jaksamissa ja miten kaikki olisi voinut muuttua murhenäytelmiksi. Positiivisina asioina taas tulivat esille yhteen hiileen puhaltaminen sekä uudet työpaikat. Moni murehti kuitenkin sitä yhteisöä joka tullaan menettämään, sillä se oli varsin monen mielestä kaikkein murheellisoin asia. Kaikki edellä mainittu ansaitsisi asiaan paneutumista.

Vankimäärän vähitellen laskiessa osa sellikäytävistä on jo jäänyt autoiksi.

RAPORTTI 5

Haastattelimme parini kanssa alasajon kohteena olevan Konnunsuon vankilan vartijoita sekä työnjohtajia. Kyselimme heidän työkuvastaan, suhtautumisestaan alasajoon sekä sen herättämistä tuntemuksista ja aiheuttamista muutoksista. Raportissani kerron tiivistetysti Konnunsuon haastatteluissa esille nousseita keskeisiä asioita ja tukenani käytän **Anssi Peräky-län** kirjaa *Vartijan näkökulma*.

VARTIJOIDEN TAUSTOJA

Osa informanteista oli asunut Lappeenrannassa ja Konnunsuolla koko ikänsä ja osa oli muuttanut muualta. Osa oli ollut muissakin vankiloissa töissä tai tehnyt aikaisemmin muuta kuin vartijan työtä. Konnunsuon vankilan merkitys alueen työllistäjänä on suuri ja osa informanteista kertoi vanhempiansakin työskennelleen vankilassa ja perheen asuneen vankilan työntekijöille tarkoitetuissa puutaloissa vankilan läheisyydessä. Aikaisemmin alue oli tiivis yhteisö, joka koostui vankilan työntekijöistä ja heidän perheistään, mutta nykyään osa taloista on tyhjiään ja niitä vuokrataan myös vankilassa työskentelemättömille. Suurimmalle osalle sijainti oli tärkeä syy siihen, että he olivat Konnunsuolla töissä. Muutama informantti oli ensisijaisesti halunnut poliisiksi, mutta ei ollut täyttänyt kaikkia vaatimuksia.

Nuoremmilla vartijoilla on ammatillinen koulutus, joka koostuu opinnoista ja työharjoittelusta, mutta osa-aikaisilta työntekijöiltä tätä ei vaadita. Osa vanhemmista informanteista oli aikaisemmin tehnyt muita töitä ja mennyt Konnunsuolle töihin siksi, että vankilassa on ollut työpaikka tarjolla. He eivät ole suorittaneet tutkintoa, mutta suurin osa oli käynyt työntekijöille järjestetyillä kursseilla. Suureksi osaksi työhön oppii töitä tekemällä ja muut työntekijät auttavat ja neuvovat uusia tulokkaita.

VANKILAN ARKI

Vankila työ eroaa normaalistyöstä paljon ja suurin syy siihen on työn tiivis luonne: vankilakuntaa luonnehdittiin useasti yhteiskunnaksi yhteiskunnan sisällä. Vankilassa ”asiakas” on vasten tahtoaan kärsimässä rangaistustaan. Vartijan työ on vuorotyötä, johon sisältyy pitkiä vuoroja, yövuoroja ja viikonlopputöitä. Vuoroja ja töitä on monia erilaisia, joten on vaikeaa kertoa millainen on vartijan normaali työpäivä; työ on myös erittäin monipuolista. Vartijoiden tehtävänä on ottaa vanki vastaan, vartioida vankia ja päivän aikana tapahtuvien asioiden sujumista (ruokailu, siivous), vangin neuvominen ja kuntoutus sekä mahdollisesti vangin kuljetus vankilan ulkopuolelle esimerkiksi omaisen hautajaisiin. Koska Konnunsuolla on maatila, on vartijan välillä juostava karkailevien lehmien perässä. Työ ei ole jatkuvasti aktiivista tekemistä, mutta vartijan on jatkuvasti oltava valmiudessa eikä vartija itse välttämättä tietyn ajan jälkeen edes huomaa tekevänsä jatkuvasti huomioita ja tarkkailevansa. Työhön kuuluu myös vankien kysymyksiin vastailu, sillä informanttien mukaan vangeilla on aikaa miettiä ja kysellä vaikka mistä asioista. Uhkaavia tilanteita tapahtuu informanttien mukaan usein, mutta ei päivittäin.

Aikaisemmin vankilanjohtajan käytössä ollut talo ”Vuorela” on saanut nimensä entisen Konnunsuon johtajan mukaan.

Juhlapyhät muuttavat normaaliarkea siten, että vangeilla on muun muassa oikeus polttaa kynttilöitä sellissä ja ruoka on parempaa. Välillä vankilassa käy myös bändejä ja juhannuksena on joskus grillattu. Vangit juhlistavat syntymäpäiviään keskenään jos haluavat. Eräs informantti kertoi, että kerran vankilassa oli ollut samaan aikaan kolme veljestä ja heidän isänsä – isänpäivän kunniaksi vartija oli päästänyt pojat eri kerroksilta isän selliin juomaan isänpäiväkahvit! Lopettamispäätöksen jälkeen Konnunsuon arki on kuitenkin erilaista kuin se normaalisti olisi, sillä työntekijät ja vangit vähenevät jatkuvasti.

Työnjohtajien arki on hiukan tasaisempaa, sillä esimerkiksi viikonloppuisin vangit eivät tee työtä. Maataloustöissä tämä on kuitenkin välillä hankalaa, sillä esimerkiksi peltoa viljellessä viikonloppuvapaat ovat hankalia. Vangit tulevat aamulla töihin ja työskentelevät työnjohtajan valvoessa ja neuvoessa. Konnunsuo on hyvin varusteltu työvankila, jossa on esimerkiksi metallipaja, puutalotehdas, puuverstas, autopaja, korupaja, käsityömahdollisuuksia sekä maatila navettoineen. Työpaikat sijaitsevat vankila-alueella lukuun ottamatta hehtaarien luomupeltoa, jonka hoidosta huolehtivat luottovangit. Vangeilla ei ole enää työpakkoa mutta työstä maksettava palkka ja se, että on jotakin tekemistä, houkuttelevat vankeja töihin. Aikaisemmin vartijat ovat hoitaneet valvonnan työmailla mutta nykyään ammattimiehet ohjaavat vankien työtä ja vartijat vartioivat. Sekä työmailla työskennelleet vartijat että työnjohtajat kertoivat osallistuvansa itse mielellään töihin; he neuvoivat vankeja usein kädestä pitäen. Työnjohtajat valittelivat, että nykyään heidän oletetaan istuvan toimistoissaan. Usein vangit työskentelevät ahkerammin jos työnjohtaja tai vartija teki työn ensin malliksi. Ulkoryhmissä puolestaan pysyi helpommin lämpimänä, kun teki jotakin eikä seisonut lumihangessa.

MUUTOKSIA

Se, ettei vangeilta enää vaadita osallistumista töihin, on työnjohtajien ja vartijoiden mukaan helpottanut heidän työtään. Työmailla ei nykyisin ole enää vastaan hangoittelijoita, jotka eivät tahtoisi tehdä töitä – nämä vangit istuvat nykyään pääasiassa selleissään päivät pitkät. Kaikki informantit olivat kuitenkin sitä mieltä, että työnteko olisi vangeille parasta terapiaa ja olisi hyvä, jos vangeilla olisi jotakin tekemistä. Erityisesti pitkiä tuomioita istuvat menevät mielellään töihin, mutta lyhyempiä tuomioita istuvat viettävät päivänsä yleensä sellissä vi-

deopelejä pelaten. Oikea päivärytmi ja työhön oppiminen olisi kuitenkin työntekijöiden mielestä tärkeää ja erityisesti maatilana eläinten hoitamista pidettiin terapeuttisena. Ongelmana pidettiin myös sitä, etteivät vangit nykyään osaa tehdä töitä. Esimerkiksi maataloustyöt osaavia vankeja on vähemmän kuin ennen eikä iso osa vangeista ole koskaan tehnyt töitä.

Niin vankiaines kuin lainsäädäntökin ovat muuttaneet vankilatyötä. Esille nousi useaan kertaan se, ettei sakkoja enää voi muuttaa vankeudeksi. Tätä pidettiin hyvänä asiana ja monet informantit olivat sitä mieltä, että vankila ei ole esimerkiksi rattijuopoilille oikea paikka. Vankeinhoitolainsäädännön kokonaisuutokseen oli vaikea sopeutua aluksi sillä muutos vaati, että kaiken toiminnan tuli olla säädösten ja valtuuksien mukaista. Päätökset oli kirjattava ylös ja perusteltava. Tämä vaikeutti esimerkiksi ratsioiden tekemistä, sillä useasti ei ollut varmaa kenellä on valtuudet antaa lupa mennä vangin selliin. Yksi informantti kertoi, että tuntui naurettavalta soitella esimiehelle, jos kerroksella putsarivanki ei siivonnut tarpeeksi hyvin. Helpompaa on mennä itse heti sanomaan ja kärkeä hoitaa homma paremmin.

Vankiaines on muuttunut paljon. Esimerkiksi huumeiden ja muiden päihteiden käyttö on yleistynyt ja käyttöä jatketaan vankilassakin. Koska vangeilla on oikeus tuoda omaa omaisuutta vankilaan, on huumeliikenteen valvonta vaikeaa. Ratsiat ja muut vastaavat ovat lisänneet vartijoiden työtä jonkin verran. Osa informanteista oli sitä mieltä, että vangeille annetaan usein oikeuksia ilman, että mietitään loppuun asti. He olivat esimerkiksi sitä mieltä, että huumeiden kuljettamisen vaikeuttaminen on tärkeämpää kuin se, ettei vanki saa käyttää omia vaatteita. Vankiaineksen nähtiin myös koventuneen ja osa puhui järjestäytyneestä rikollisuudesta, vaikkakin monet olivat sitä mieltä, että Suomessa ei tällä hetkellä ole kovinkaan paljon järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa. Edelleenkin suurin osa rikollisista näyttäisi olevan päihteidenkäyttäjiä ja istuvan pieniä tuomioita kerrallaan. Yksi informanteista oli kuitenkin sitä mieltä, että vangit ovat nykyään fiksumpia ja jotkut ovat käyneet koulujakin.

Ulkomaalaisten vankien määrä ei ollut kovinkaan suuri mutta maahanmuuttajat ovat muuttaneet vankilan arkea esimerkiksi siten, että muslimien ruokavalio on otettava huomioon. Välillä on ongelmia kielen kanssa erityisesti venäläisten vankien kohdalla, mutta yleensä on löytynyt joku venäjätaitoinen suomalaisvanki. Eri kulttuuritaustasta tulevien vankien määrää ei pidetty kovin suurena eikä sen nähty vaikuttavan paljonkaan Konnunsuon arkeen.

UNIVORMU JA TYÖVÄLINEET

Vankilan työntekijöillä tulee aina olla päällä univormu ellei kyseessä ole tilanne, jossa siviilivaatetus on suotavaa. Esimerkiksi jos vanki menee omaisensa hautajaisiin, mukaan menevällä vartijalla on päällään hautajaisiin soveltuvat vaatteet. Univormua käyttävät kaikki vartijat ja työnjohtajat, mutta koulutus-, kuntoutus- ja sosiaalipuolen työntekijät käyttävät omia siviilivaatteitaan ja sairaanhoitohenkilökunta omia työasujaan. Vartijan työasu on Konnunsuolla muuttunut muutamaa otteeseen. Yksi informanteista kertoi, että hänen 30-vuotisen uransa aikana puku on vaihtunut harmaasta vihreäksi ja siitä siniseksi. Työvaatteina ovat suorat housut, pikeepaidat (lyhyt- ja pitkähihaiset) ja neulepaidat. Naisten on mahdollista käyttää hametta, mutta sen käyttäminen arkena olisi liian epäkäytännöllistä. Myös kravattia ja kauluspaitaa voi käyttää ja osa vartijoista käyttää haalareita. Kenkien ja sukkien tulisi olla mustat. Mielipiteet siitä, miten vartijan tulisi pukeutua, erosivat. Osa oli sitä mieltä että vaatetus ei vaikuta työhön mitenkään, jos päällä on edes jonkinlainen univormu. Toiset taas olivat sitä mieltä, että pukukoodin tulisi olla tiukempi, sillä raja pitäisi vetää johonkin. Työnjohtajien vaatetus oli univormu, joka soveltuu työoloihin; esimerkiksi maatilalla työnjohtajilla on työhön soveltuvat haalarit ja kumisaappaat.

Konnunsuolla on esimerkiksi viipalekoulujen ja katiskojen lisäksi valmistettu paljon muitakin tuotteita. Yksi suosittu myyntiartikkeli on nostalginen, puinen auto.

Kun vartijoilta kysyttiin, mitkä ovat heidän tärkeimmät työkalunsa, kaikki antoivat vastaukseksi avaimet. Ne ovat vartijan työssä tärkeitä ja ne on ehdottomasti pidettävä tallella. Avaimia ei lasketa pöydälle eikä oteta kotiin mukaan. Vartijoilla on myös mahdollisuus kantaa

mukanaan erilaisia voimankäyttövälineitä, kuten pamppua, käsirautoja ja pippurisuihketta. Suurin osa kuitenkin kertoi, ettei kannan näitä mukanaan kovinkaan usein. Vyöllä roikkuvan pampun uskottiin enemmänkin provosoivan vankeja, kuin olevan hyödyksi. Pippurisuihketta saa käyttää vain, jos on käynyt siihen liittyvän koulutuksen. Uusina työvälineinä vartijoille ovat tulossa ”tazerit” eli sähköshokkeja lähettävät tainnuttimet. Asetta kannetaan mukana vain vankilarakennusten ulkopuolella vankila-alueella.

Useat nostivat oman järjen ja suun tärkeäksi työvälineeksi, sillä monet asiat hoidetaan puhumalla. Myös omaa vartaloa pidettiin tärkeänä, sillä suureksi osaksi oma kroppa on ainoa voimankäyttöväline, jota käytetään. Oma olemus ja se, että on vangin kanssa ollaan itsevarma, on tärkeää. Työnjohtajatkin painottivat puhumisen ja luonteen tärkeyttä, sillä vankien kanssa on helpompi työskennellä, jos heidän kanssaan tulee edes joten kuten toimeen.

TYÖNTEKIJÄN SUHDE VANKEIHIN JA TYÖYHTEISÖÖN

Vankien ja henkilökunnan välien tulee olla asialliset. Työntekijöiden ei tule puhua henkilökohtaisista asioistaan tai ystävystyä vankien kanssa. Rajanveto on kuitenkin vaikeaa ja jokainen informantti suhtautui asiaan eri tavalla. Toisten mielestä se, että vangeille antoi silloin tällöin muutaman tupakan ei haitannut, mutta toisten mielestä vangeille ei saisi antaa mitään erikoiskohtelua. Osa vartijoista painotti sitä, että usein vangit ottavat kontaktia vain hyötymistarkoituksessa. Anssi Peräkylän kirjan, *Vartijan näkökulman*, mukaan hyöty voi olla sekin, että sellin ovi menee pari minuuttia myöhemmin kiinni. Vangit keksivät vartijoille usein lempinimiä ja tekevät kiusaa, mutta vartija ei siitä huolimatta saa koskaan pilkata tai alistaa vankia. Yksi informanteista sanoi, että kun pukee univormun ylle, on oltava valmis pilkatuksi tulemiseen. Informantit kertoivat ottavansa pilkkaamisen ja haukkumanimet melko rennosti, mutta uhkailusta vanki joutuu välittömästi eristykseen.

Eri työntekijöillä saattaa olla erilainen suhde vankeihin. Esimerkiksi vanhemmat vartijat saattavat puhua ja vitsailla tuttujen vankien kanssa ja eräs työnjohtaja kertoi, että vapautunut vanki oli joulun aikaan soittanut hänelle ja pyytänyt katsomaan sairaalaan, kun hänellä ei muita kavereita ole. Yksi informanteista kuitenkin painotti sitä, ettei uuden vartijan tule ot-

taa mallia vanhemmista työntekijöistä, sillä 10 vuotta toisensa tunteneen vartijan ja vangin suhde on erilainen kuin vasta vartijaksi tulleen ja vangin suhde. Myös se, mitä työtä vankilassa tekee, vaikuttaa. Koska vartijan tehtävänä on vartioida vankia ja sanoa ei, suhtautuvat vangit usein vartijoihin negatiivisesti. Sekä työnjohtajat että vartijat olivat sitä mieltä, että työnjohtajiin ja sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöihin suhtaudutaan positiivisemmin kuin vartijoihin.

Kaikki informantit olivat kohdanneet vankeja myös siviilissä, mutta uhkaavia tilanteita mainitsivat vain muutamat. Yksi informantti kertoi saaneensa ex-vangilta uhkauksia, joiden takia pelkäsi henkensä puolesta, mutta suurimmaksi osaksi kohtaamiset olivat neutraaleja tai pientä uhoamista. Työnjohtajien kohtaamiset ex-vankien kanssa olivat huomattavasti rauhallisempia ja vangit saattoivat jopa soitella heille ja kertoa tulevansa takaisin Konnunsuolle töihin.

Kaikkia vankeja on kohdeltava tasa-arvoisesti, vaikka se välillä olisikin vaikeaa. Muun muassa seksuaalirikollisten suojelun kerrottiin välillä olevan vaikeaa – näissä tilanteissa vartijan on mahdollista pyytää, ettei joudu työskentelemään tietyn vangin kanssa. Yksi informanteista totesi, että on vartijan ammattitaitoa kyetä jääväämään itsensä.

Työilmapiiriä pidettiin yksimielisesti hyvänä ja vankilan johtoon oltiin erittäin tyytyväisiä. Lähimpiä työtovereita olivat usein henkilöt, joiden kanssa tulee oltua tekemisissä eniten. Esimerkiksi lähin esimies, samoja työvuoroja tekevät tai samassa rakennuksessa työskentelevät mainittiin. Osa vartijoista kertoi juttelevansa useasti myös muiden vankilatyöntekijöiden, esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden ja sairaanhoitajien kanssa. Työpaikkahuumoria luonnehdittiin rajuksi, mutta hyväntahtoiseksi. Yleensä huumori on toisen kiusoittelua tai vitsailua, mutta erilaiset keppokset olivat ennen suosittuja. Esimerkiksi yövuorossa olevaa vartijaa saatettiin pelotella ripustamalla köydellä vankihaalarit kattoon. Nykyään keppostelu on vähentynyt.

Työkavereita nähdään myös työpaikan ulkopuolella, mutta suuri osa vartijoista totesi, ettei haluaisi kaikkien kavereidensa olevan Konnunsuon työntekijöitä. Huomattavan suuri osa kuului *Kurviin* eli *Konnunsuon vankilan urheilu- ja virkistysyhdistykseen*. Kurvilaiset käy-

vät yhdessä urheilutapahtumissa ja pelaavat esimerkiksi jalkapalloa. Myös ulkomaanmatkoja esimerkiksi Tallinnaan on tehty. Osa tapasi työkavereitaan vapaa-ajalla pääasiassa *Kurvin* toiminnan kautta, mutta jotkut tapasivat työkavereita useammin. Muuta yhdistystoimintaa ei nykyään ole juuri ollenkaan, mutta ennen nuorisoyhdistys järjesti paljon tansseja ja teatteriesityksiä.

Naisvartijoihin suhtauduttiin eri tavoin. Naispuolisia työkavereita arvostettiin, mutta osa miespuolisista vartijoista oli sitä mieltä, että naisten ei välttämättä tulisi olla töissä paikassa, jossa heitä isommat vangit aiheuttavat uhkaavia tilanteita. Nekin miesvartijat, joiden mielestä naiset pärjäävät vankilassa yhtä hyvin kuin miehet, kertoivat suojelevansa naisia välillä. Naiset itse uskoivat pärjäävänsä työssä yhtä hyvin kuin miehet. Naisten on mahdollista olla nykyään kerrosvartijanakin miestenvankilassa siitä huolimatta, että he eivät saa olla paikalla esimerkiksi silloin, kun miesvanki joudutaan riisumaan. Miesvartijat taas eivät saa olla naisvankien riisuntatilanteissa mukana. Vankien kerrottiin suhtautuvan naisiin eri tavoin siten, että kauniita naisvartijoita yritetään miellyttää enemmän. Anssi Peräkylän kirjassa nousi esille se, että miesten välille syntyy aina egosta johtuvaa jännitettä, mutta naisvartijan kanssa omaa miehisyttä ei tarvitse korostaa niin paljon.

TULEEKO TYÖ KOTIIN?

Moni informantti sanoi, ettei juuri ajattele töitä kotona eivätkä vankilan tapahtumat vaivaa enää kotiin päästyä. Erityisesti vanhemmat vartijat kuitenkin olivat sitä mieltä, että esimerkiksi uhkaavat tilanteet jäävät mietityttämään ja saattavat viedä yöunetkin. Ahdistaviksi tilanteiksi mainittiin muun muassa uhkaukset, vangin itsemurha, aggressiivisen vangin kohtaaminen siviilissä sekä työnjohtajille tulleet valitukset mm. työturvallisuuden laiminlyönnistä. Osa sanoi, että työn vastapainona on hyvä olla jokin harrastus, että arjesta pääsee välillä irti. Pari informanttia oli sitä mieltä, että ilman harrastusta työnpainot ohjaavat työntekijän liian helposti ryyppäämään.

Ullakolla on säilynyt muun muassa vanhoja vankien käyttämiä selliastioita.

Perheelle tai muille ulkopuolisille ei juuri koskaan puhuta työasioista. Työntekijöillä on vaitiolovelvollisuus eivätkä he saa esimerkiksi kertoa, onko joku tietty henkilö vankilassa. Useimmiten ulkopuoliset ovat kiinnostuneita informanttien työstä silloin, kun on yleisesti tiedossa, että esimerkiksi heidän tuttavansa on vankilassa. Ulkopuolisten ei uskota käsittävän, millaista vankilassa on työskennellä. Informantit sanoivat, että he itsekin omasivat tiettyjä harhaluuloja ennen kun aloittivat työt Konnunsuolla. Osa ihmisistä hämmästelee, että vangeilla on varsin mukavat oltavat vankilassa eikä rangaistuksena ole kuin vapauden menetyks. Monet kuvittelevat vankilan olevan samanlainen kuin amerikkalaisissa sarjoissa tai eivät voi ymmärtää, miten vangit voivat saada huumeita käsiinsä vankilassakin. Sekä Anssi Peräkylän kirjassa että muutaman informantin puheissa nousi esille se, että ulkopuoliset olettavat vartijan miettivän useasti miltä vangista tuntuu esimerkiksi silloin, kun sellin ovi suljetaan.

Useat vartijat kertoivat, että heille on kehittynyt tietynlainen tapa tarkkailla ympäristöä ja tietyt tavat ovat jääneet eläkkeelläkin päälle. Lähes kaikki kertoivat istuvansa aina selkä seinään päin ja yksi kertoi laskevansa kahvilassakin, kuinka monta ihmistä on paikalla. Yksi kertoi huomaavansa pienetkin ympäristön muutokset ilman, että erityisemmin yrittäisi.

TARVITAANKO VANKILAA JA KONNUNSUOTA?

Kaikki työntekijät olivat sitä mieltä, että vankilaa tarvitaan, vaikkakin vankien ”parantumiseen” ei juuri uskottu. Enemminkin vankilan katsottiin takaavan sen, että sen tietyn ajan, jonka vanki viettää vankilassa, hän ei tee rikoksia. Nuoria ja ensikertalaisia pyritään kannustamaan esimerkiksi opiskelemaan, mutta taparikollisten kohdalla harvempi jaksaa edes yrittää. Konnunsuo nähtiin erittäin hyvänä vankilana, vaikkakin myönnettiin, että osa rakennuksista kaipasi remonttia. Konnunsuo nousee kuitenkin muiden vankiloiden yläpuolelle, koska se on kunnollinen työvankila, jossa on puitteet vaikka minkälaiselle toiminnalle. Vankila-alue on suuri, joten myös laajennus olisi mahdollista. Osa informanteista sanoi uskovansa, että Mikkeliin siirtyvät vangit saavat enimmäkseen ”koppihoitoa” (ovat selleissään tekemättä työtä), kun taas Konnunsuolla tekemistä riittäisi kaikille halukkaille. Myös vankilan ulkopuoliset ihmiset, joita tapasimme Konnunsuon baarissa ja Lappeenrannan keskustassa, pahoittelivat vankilan sulkemista. Moni kertoi, että Konnunsuolta lähtee ainoa valopilkku. Eräs nainen kertoi, että hänen miehensä on vankilassa (ei Konnunsuolla) ja että vankienkin keskuudessa on kummasteltu Konnunsuon sulkemista.

Alasajo on siis herättänyt tunteita myös muiden kuin työntekijöiden keskuudessa. Informantit, jotka olivat Konnunsuolla yhä töissä, kertoivat järkytyksen olleen kovan ja osa totesi jopa ammattiympäryyden heikentyneen. Ne, jotka olivat alun perin muualta, eivät ottaneet lopettamista niin kovana iskuna eikä heille muutto toiselle paikkakunnalle tuntunut niin pahalta. Informantit kuitenkin kertoivat, että Konnunsuolla koko ikänsä asuneet ovat harkinneet alanvaihtoa ja osalle tilanne on ollut todella ahdistava. Osa vaihtaa alaa, osa lähtee töihin Mikkeliin ja osa ei vielä tiedä mitä tekisi. Myös työntekijöiden perheille ja kyläyhteisölle Konnunsuon lakkautus on ollut kova paikka. Monet sanoivat, että vankilan lopetus on viimeinen isku kuolevalle kyläyhteisölle. Vaikka välillä esille nousee ajatuksia siitä, ettei sillä enää ole väliä miten työt hoidetaan, on suurin osa työntekijöistä päättänyt hoitaa työnsä huolella loppuun. Vain harvat ovat jaksaneet pohtia sitä, mitä käyttöä Konnunsuon vankilalle olisi myöhemmin. Osa uskoo, että paikasta tulee pakolaiskeskus ja myös venäläisistä ostajista puhutaan. Suurin osa on kuitenkin sitä mieltä, että Konnunsuon vankila-alue kuihtuu kasaan, sillä toistaiseksi ainoastaan hyvin hoidetut luomupellot ovat kiinnostaneet ostajia.

RAPORTTI 6

KONNUNSUON VANKILAN LAKKAUTTAMISEN VAIKUTUS HENKILÖKUNTAAN

Konnunsuon vankila aiotaan sulkea vuoden 2011 loppuun mennessä. Henkilökuntaa vankilassa on ollut toistasataa, joista suurin osa on ollut valvontahenkilöstöä. Lisäksi vankilassa on ollut töissä myös kymmeniä henkilöitä muissa kuin valvontatehtävissä, kuten esimerkiksi terveydenhuollossa ja työnjohtajina. Rikosseuraamusviraston virallinen internet-sivusto antoi henkilöstön lukumääräksi 134, mutta todellisuudessa Konnunsuolla oli lakkautusuutisen tullessa noin 145 virkamiestä. Kaikki nämä ihmiset joutuvat hakemaan itselleen uuden työpaikan. Kun vankila suljetaan, ei yksikään vanhoista työntekijöistä saa pitää vanhaa työpaikkaansa, koska työtä ei yksinkertaisesti ole tarjolla kenellekään. Jopa kaikki vankila-alueen 130 rakennusta tyhjenetään ja myydään. Konnunsuolla toiminut koulu ja kauppa on lopetettu jo ennen sulkemispäätöstä, eikä julkinen liikennekään ole kulkenut enää vuosiin.

Vangit ovat muiden töiden lisäksi valmistaneet muun muassa koruja vankilan kivipajalla.

Vankilan sulkeminen vaikuttaa suoraan ja välillisesti satojen ihmisten elämään. Monia vankilan työntekijöitä odottaa muutto uuteen kaupunkiin työpaikan perässä. Osa on saanut mahdollisuuden jatkaa uraansa vankeinhoidon alalla, mutta osa siirtyy muihin tehtäviin. Useat jatkavat kuitenkin työuraansa julkisella sektorilla valtion tai kuntien alaisuudessa. Monet Konnunsuon työntekijät ovat joutuneet myymään talonsa ja aloittamaan uuden elämän täysin uudessa ympäristössä. Mukana muutoksessa ovat luonnollisestikin myös työntekijöiden perheenjäsenet, puoliso ja lapset, jotka joutuvat myös tekemään ja kokemaan muutoksia elämässään. Joillakin taas muutto osuu uralla kohtaan, jossa eläkeikään olisi ollut enää vain muutama vuosi, mutta silti on muutettava työn perässä muualle. Useat työntekijät ovat kotoisin Kaakkois-Suomen alueelta eivätkä he ole asuneet koskaan muualla Suomessa. Näille henkilöille muuttaminen eri kulttuurialueen piiriin voi tuntua erityisen vaikealta. Useat ovatkin pyrkineet töihin Itä-Suomen alueelle, enemmän kuin esimerkiksi Länsi-Suomeen, vaikka siellä olisikin ollut oman alan töitä tarjolla. Länsisuomalainen kulttuuri koetaan liian poikkeavaksi omasta kulttuurista.

Konnunsuon vankilan sisäpiha. Suoraan edessä on "Hallintola", oikealla "TR".

Konnunsuon kylän tyhjentäminen vaikuttaa useiden työntekijöiden elämään. Monet ovat asuneet vankilan vuokra-asunnoissa jopa kymmeniä vuosia ja elämä, sekä työ että vapaa-aika, on ollut täysin Konnunsuolla. Alueella asuu myös Konnunsuon vankilan eläkeläisiä, jotka ovat saaneet jäädä vankilan asuntoihin työuransa jälkeen. Nämäkin ihmiset joutuvat muuttamaan muualle ja etsimään itselleen uuden kodin kymmenien vuosien Konnunsuolla asumisen jälkeen. Vankilan lopettaminen ja Konnunsuon asuinalueen tyhjentäminen sekä työntekijöiden muutto muualle Suomeen vaikuttaa myös suuresti alueen verotuloihin.

Vankilan henkilökunta on ollut hyvin yhtenäinen ja kaikki ovat tunteneet toisensa, sillä Konnunsuo on ollut työpaikka jossa on viihdytty pitkään. Viihtymiseen on vaikuttanut se, että työntekijät tuntevat toisensa pitkän ajan takaa ja ovat tottuneet työskentelemään yhdessä. Vankila on tarjonnut pysyvän työpaikan ja sen vuoksi työntekijöissä ei ole ollut suurta vaihtelua. Vankien määrä ei ole suinkaan vähentynyt ja vankiloiden tarve ei ole pienentynyt. Myös eteläkarjalaisen luonteen sanotaan vaikuttaneen työntekijöiden hyvään yhteishenkeen, jota myös ”Konnun hengeksi” kutsutaan. Työntekijöitä on lähentänyt myös Konnunsuon kylässä asuminen ja sen eri toiminnoissa mukana oleminen. Konnunsuon kylä on ollut aikoinaan hyvin aktiivinen yhteisö nuorisoseuroineen ja juhlineen. Alueella on toiminut jopa näytelmäkerho, joka esiintyi kyläläisten talkoovoimin rakennetulla lavalla. Monet Konnunsuon työntekijät ovat edelleen aktiivisia jäseniä työntekijöiden virkistystoiminnoissa. Konnunsuon kylällä asuvat vankilan työntekijät tuntevat hyvin toisensa ja heidän lapsensakin ovat käyneet koulunsa yhdessä. Vankilan sulkemisen vuoksi tämä ennen niin tiivis yhteisö hajoaa ympäri Suomea. Vankilassa onkin tämän vuoden aikana juotu läksiäiskahveja haikeissa tunnelmissa melkein viikoittain, kun vanhoja työntekijöitä on lähtenyt työyhteisöstä muihin töihin.

KONNUNSUON VANKILAN LAKKAUTTAMISEN VAIKUTUS VANKEIHIN

Konnunsuolla vangeilla on ollut loistava mahdollisuus halutessaan kuntoutua päihteiden käytöstä, opiskella, tehdä töitä ja saada elämäänsä normaaleja päivärutiineja, joita siviilissä ei ole välttämättä ollut juuri koskaan. Vankila on mahdollistanut erilaisia harrasteita ja kädentöitä ajankuluksi. Talotehdas, autokorjaamo ja maatila ovat antaneet mahdollisuuden opiskella kädentaitoja tai jopa ammatin ja auttaneet varsinkin päiviä kulumaan nopeammin.

Konnunsuolle saapuva vanki voi olla elämässään tilanteessa, jossa päihteistä ei pääse irti – usein sosiaaliset ympyrät eivät siihen kannustakaan. Koulutus on voinut jäädä peruskoulun tasolle ja ammatillista koulutusta tai työkokemusta ei välttämättä ole lainkaan ja vanki on ajautunut syystä tai toisesta rikosten tielle. Joissakin tapauksissa sama kuvio on voinut toistua jopa jo muutaman sukupolven ajan. Vangin vanhemmatkaan eivät ole välttämättä opiskelleet, eivätkä tehneet töitä. Elämästä on puuttunut normaalin elämän malli. Tällaiselle vangille vankila voi antaa mahdollisuuden irrottautua vanhasta rikollisuuteen johtaneesta kuvioista ja tehdä muutoksen elämässään. Konnunsuon vankila on tarjonnut mahdollisuuden päästä irti päihteistä päihdetyön ammattilaisten avulla, jotka työskentelevät vankilan tiloissa ja ovat tarpeen mukaan myös yhteistyössä talon ulkopuolisiin asiantuntijoihin. Päihdetyötä on tehty yksilötasolla, ryhmissä sekä erillisillä päihdekuntoutusosastoilla ja se on perustunut täysin vangin vapaaehtoisuuteen.

Konnunsuon vankilassa on ollut mahdollista opiskella peruskoulun oppimäärä päättötodistukseen saakka. Lisäksi opiskelutarjontaa on ollut ATK-koulutuksesta aina rakennusalan ammatilliseen oppisopimuskoulutukseen asti. Vankilassa toimii myös kirjasto, jossa on hyvin kattava valikoima kirjoja oppikirjoista jännityskirjallisuuteen. Konnunsuolla on toiminut aikaisemmin paljon erilaisia työtoimintapisteitä, jotka ovat tarjonneet mahdollisuuden tehdä käytännön töitä ajan kuluksi, oppimismielessä ja jopa rahan ansaitsemiseksi. Alueella on ollut esimerkiksi autokorjaamo, talotehdas, saha, kivi- ja metallipaja sekä Kaakkois-Suomen suurin luomutila eläimiseen ja maa- ja metsätaloustöineen. Työtä opastavat ja johtavat erilliset työnjohtajat, jotka ovat oman alansa ammattilaisia. Puutyöpajalla on tehtyjä leluja on myyty vankiloiden kaupoissa ympäri Suomea ja varsinkin keinuhevosesta versioituja mopo-keinuja kysellään edelleenkin, vaikka valmistus onkin jo loppunut. Osa työpisteistä sijaitsee vankilan muurien ulkopuolella ja näihin paikkoihin valikoituu sellaisia vankeja, joiden luotetaan pystyvän työntekoon siviilijohtoisesti ilman vartijoiden läsnäoloa. Myös vartijavetoisia työryhmiä on ollut. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi vankilan oma remonttiryhmä ja sisä- ja ulkosiivousryhmät. Vankilan rakennukset ovat pysyneet hyvässä kunnossa juuri omien remonttiryhmien ansiosta.

Vapaa-aikaa Konnunsuon vankilassa on voinut viettää harrastamalla liikuntaa tai esimerkiksi askartelemalla ja nikkaroimalla. Kuntosali on perinteisesti ollut vankien kestoosuusosasto, mutta

vankilassa on myös palloiluhalli, jossa on voinut pelata erilaisia pallopelejä. Lisäksi harraste-toimintoja on ollut eri alojen ammattilaiset vetämässä. Vankilan omien harrasteohjaajien lisäksi myös SPR on osallistunut harrastetoiminnan vetämiseen. Vankilassa on myös kirkko, jossa järjestetään aktiivisesti eri uskontokuntien hengellistä toimintaa tarpeen mukaan.

Vankilan eri toimintoja on ajettu alas jo yli vuoden ajan ja se on vähentänyt työ- ja harras-tustoimintaa vähitellen. Useita työpisteitä on jo lopetettu ja koulutustarjontaa on vähennet-ty. Vankilan sulkemiseen on kuitenkin vielä runsas vuosi jäljellä ja tänä siirtymäaikana tuo-miotaan suorittavat vangit eivät pääse hyötymään kaikista perinteisistä Konnunsuon kuntou-tumismahdollisuudesta. Päivät kuluvatkin usein sellissä tietokonepelejä pelaten. Konnun-suon lopettamisen jälkeen monet vangit joutuvat kaupunkivankiloihin, joissa ei ole yhtä hy-viä työmahdollisuuksia ja sen myötä kuntoutumismahdollisuuksia, kuin mitä Konnunsuo tarjosi. Joidenkin siviilien mielestä näin kuuluisikin olla. Vankien tulisi kärsiä rangaistuksen-sa pysymällä selleissään ilman mitään virikkeitä.

Vankilanjohtajan työhuone sijaitsee vankilan hallintorakennuksessa.

RAPORTTI 7

KESÄVARTIJASTA VAKITUISEKSI

Yhtenä keskeisenä teemana haastatteluissa nousi esille se, kuinka vanginvartijan ura ei useimmille ole ollut se alun perin ajateltu elämänura. Useampi haastateltu mainitsi tullessaan vankilaan vain kesävirtijaksi ja jääneensä sitten sille tielle. Vankila on nähty varmana ja pitkäaikaisena työllistäjänä, mikä on vaikuttanut monen päätökseen jäädä tekemään uraa vankilaan. Moni kertoo olleensa vankilaan tullessaan nuori, juuri armeijan käynyt ja työuraansa vasta pohtiva. Kesävirtijan työ on nähty tähän väliin hyvin sopivana työkeikkana lopullista uraa suunniteltaessa. Ilmoitus vanginvartijan paikasta on huomattu joko omasta tai sukulaisten toimesta lehdestä työpaikkailmoituksia selattaessa. Useimmilla haastatelluista ei ole ollut tätä ennen aiempaa kosketuspintaa vankiloihin ja osalle myös Konnunsuon kylä kävi tutuksi vasta työpaikan sinne sijoittuessa. Konnunsuolle väkeä töihin ovat houkutelleet myös vankilan yhteydessä olevat edulliset asunnot, jota kautta majoittautumisongelmat ovat samalla ratkenneet.

Vanginvartijan työ nähdään haastatteluissa pitkälti työnä, joka tekijäänsä opettaa. Tulevasta työnkuvasta ei ennen töiden alkua ole ollut välttämättä minkäänlaista kuvaa ja kursseillekin on päästy vasta, kun työkokemusta on jo jonkin verran kertynyt ja kesävirtijasta on jääty vähän pidempiaikaiseksi työntekijäksi. Kuitenkin töitä on usein tehty muiden mukana jo ensimmäisestä päivästä alkaen. Työn katsotaan myös olevan luonteeltaan sellaista, jota ei voi tietää, ellei sitä ole itse tehnyt. Moni katsookin vasta vuosien työskentelyn todella päteväitänneen työhön ja kertoo omasta näkökulmastaan uusien vartijoiden ottavan helpommin riskejä työssään. Vanginvartijan työ avautuu monien puheissa myös hyvin monipuolisena, ja useimmat haastatelluista kertoivatkin työskennelleensä useissa eri vartijan tehtävissä Konnunsuon vankilassa ennen nykyisiin tehtäviinsä – tai niihin tehtäviin joista jäi eläkkeelle – päätymistään. Usein suunta on ollut ulkotöistä kerroksille (sellikäytävälle) päin, tosin joissain haastatteluissa Konnun omien poikien katsottiin päässeen kerroksille muualta tulleita helpommin.

Konnunsuon vankilan työyhteisön katsotaan muuttuneen vuosikymmenten saatossa vähemmän hierarkkiseksi. Samalla myös uuden vartijan taustojen katsotaan menettäneen merkitystään. Useampi 1970-luvulla vankilaan työhön tullut mainitsee eroja Konnunsuon omien poikien ja erityisesti Konnunsuon vartijoiden poikien sekä muualta tulleiden uusien kesäkartijoiden välillä. Erityisesti osassa haastatteluja korostuu, kuinka uuden kesäkartijan näkökulmasta vartijoiden pojat pääsivät helpommalla ja joutuivat tekemään vähemmän esimerkiksi raskaita ulkotöitä. Kuitenkaan etenkin myöhemmin vartijan pojaksi syntyminen ei riittänyt takaamaan paikkaa vankilan palveluksessa. Eräskin vanhempi vartija ihmetteli haastattelussaan, kuinka hänen kaikin puolin työhön pätevä poikansa ei päässyt edes taitojaan näyttämään, vaikka mitään näkyvää syytä pojan palkkaamatta jättämiselle ei voitu esittää.

Monelle kesäkartijaksi tulleelle vankilasta kuitenkin tuli elämänura, jota jatkettiin eläkkeelle jäämiseen asti. Eikä eläkkeelläkään Konnunsuon vankilasta välttämättä täysin irtauduta, vaan haastatteluissa tuotiin esille myös Konnunsuolla toimiva eläkeläisten yhdistys. Nuorempien vartijoiden kohdalla työurissa näkyy sen sijaan jo enemmän pirstaleisuutta, kuten aiempia työpaikkoja ja työskentelyä useammissa eri vankiloissa.

Vankilan pappila ja sen koivukuja. Konnunsuon pappi ei asu enää rakennuksessa, vaan se on vankilan muiden työntekijöiden asuintalona.

JA SITTEEN TULIVAT TIETOKONEET

Myös tietokoneiden yleistyminen ja niiden yleistymisen vaikutus työnkuvaan tuli esille teke-
missämme haastatteluissa. Tietokoneiden vaikutus näkyi sekä hallintopuolella että vangin-
vartijoiden työssä. Suorimmin koneisiin liittyvänä asiana tuli esille uusien ohjelmistojen
opettelemisen tarve ja omien atk-taitojen ylläpidon tarve. Monien ohjelmistojen kerrottiin
olevan nimenomaan vankilakäyttöön suunniteltuja ja siten ennestään vieraita. Tietokoneen
keskeisen aseman tuoman päivittäisen atk-käytön ja taitojen ylläpidon ohella etenkin pidem-
pään olleilta kuuli myös laajemmin tietokoneajan työnkuvaan tuomista muutoksista. Erityi-
sesti vartijapuolen haastatelluista löytyi henkilöitä, joiden tullessa tietokone ei vielä kuulunut
työvälineistöön, vaikka se nykyään nähtiinkin yhtenä tärkeimpänä työvälineenä.

Tietokoneiden katsottiin tullessaan muuttaneen paitsi työajan käyttöä, myös työpaikan si-
säistä kommunikointia. Esimerkiksi vartijapuolella monet nykyään tietokoneelta nähtävät
asiat löytyivät ennen esimiehen huoneesta hänen listoistaan, joista asioita käytiin sitten tar-
kastamassa ja joista esimies jakoi tehtäviä vartijahenkilökunnalle. Nykyään taas jokainen
vartijoista saattaa kirjata työn kannalta keskeisiä huomiota koneelle, josta ne ovat helposti
kaikkien katsottavissa vankien vapautumistietojen ja muiden vastaavien tietojen ohella. Kui-
tenkaan tietokoneiden tulo ei katsottu katkaissleen vartijoiden yhteydenpitoa esimieheen,
vaan uudistusten tuoneen mukanaan muita, uusia asioita, joiden varmistaminen esimieheltä
nähtiin tarpeen.

Hallintopuolella yhtenä tietokoneiden ja verkkoyhteyksien kehittymisen mahdollistamana ja
mukanaan tuomana kehityskulkuna nähtiin töiden keskittäminen tiettyihin vankiloihin. Haas-
tattelussa tuli esille kuinka hallinto työllisti ennen enemmän väkeä myös Konnunsuolla, mut-
ta jo ennen lakkauttamispäätöstä väkeä siirtyi muualle, kun asiakirjahallinto ei enää vaatinut
kaikkien konkreettista läsnäoloa samassa paikassa: monet asiakirjat on mahdollista laatia
toisaalla ja välittää sähköisesti. Näin samat henkilöt saattoivat hoitaa useamman vankilan
asioita. Tämän kehityskulun nähtiin osaltaan vievän hallintoa kauemmas vankilan arjesta. Eri
toimipisteessä työskentelevällä ei välttämättä ole minkäänlaista kosketusta Konnunsuohon,
sen arkeen tai asukkeihin, vaan ne ovat vain nimiä sähköisissä asiakirjoissa.

SAMANLAINEN MUTTA ERILAINEN

Naisvartijoiden mukaantulo Konnunsuon vankilan vartijoiden joukkoon oli myös jäänyt monille haastatelluille vartijoille mieleen. Naisvartijoiden vastaanoton kerrottiin haastatteluissa olleen ristiriitainen: osa miespuolisista työntekijöistä otti naisvartijat vastaan hyvällä, osa pahalla ja jotkut epäluuloisesti tai varautuneen positiivisesti. Suurimmat epäilyt kohdistuivat naisten kykyyn tehdä miehiseksi koettua työtä ja naisten auktoriteetin riittämättömyyteen vankien edessä. Osalla naisten tulo vartijan työhön herätti myös huolta naisvartijoiden turvallisuudesta ja omasta turvallisuudesta. Myös naisvartijoiden palkkaus koettiin joiltain osin epätasa-arvoiseksi: naiset saivat samaa palkkaa miesvartijoiden kanssa, mutta säädöksistä johtuen he eivät kuitenkaan voi miesvankiloissa osallistua kaikkiin samoihin työtehtäviin, mitä miesvartijat tekevät.

Kuntosalilla on monenlaisia kuntoiluvälineitä niin henkilökunnan kuin vankienkin käytössä.

Tämä työtehtävien ero näkyi haastateltavien mukaan erityisesti naisvartijoihin varautuneen positiivisesti suhtautuneiden miesvartijoiden keskuudessa. Naisvartijoiden mukaantulossa ei itsessään nähty mitään pahaa, mutta työtehtävien jakautuminen sukupuolien mukaan – palkkauksen ollessa molemmille sama – herätti ajatuksia. Eri työtehtävät ymmärrettiin parhaiten

ruumiintarkastuksissa, virtsanäytteenotoissa ja muissa vastaavissa tehtävissä, joissa vartijan edellytetään olevan samaa sukupuolta kuin tutkittava vanki on. Kuitenkin osa vartijoista koki naisvartijoiden myös päässeen miesvartijoita helpommin ”kerroksille” ja joutuneen vähemmän fyysisesti raskaisiin ulkotöihin, mille ei löytynyt minkäänlaisia säädösperusteisia syitä. Kuitenkin tuotiin esille myös vartijoissa olleita yksilöllisiä eroja kuten sitä, miten työntekijöiden joukosta löytyi riskejä ja toimeliaita naisvartijoita siinä missä aikaansaamattomampia miesvartijoitakin.

Naisvartijat nähtiin vartijantyössä samaan aikaan sekä samanarvoisina ja samanlaisina, että myös erilaisina. Säädösten asettamien rajoitusten ohella osa katsoi naiseuden vaikuttavan vartijan työhön myös muilla tavoin. Naisvartijoiden läsnäolon katsottiin joissain tilanteissa jopa rauhoittavan kärjistymässä olevaa tilannetta sekä siistivän vankien kielenkäyttöä. Osalla vangeista tuntui selvästi olevan periaate, ettei naisia lyödä, ja pienikokoisempi naisvartija nähtiin myös vähemmän provosoivana kuin miesvartija. Kuitenkaan naisten keskimääräistä pienempää kokoa ja ajateltua fyysisistä heikkomuutta ei aina nähty miesvartijoiden taholta positiivisena asiana, vaan miespari saatettiin kokea työtilanteessa turvallisempana vaihtoehtona etenkin yöaikaan. Osa miesvartijoista koki myös suojeluntarvetta naisvartijoiden suuntaan, eikä naisvartijoita haluttu aina lähettää paikalle silloin, jos oli olemassa riski, että tilanne saattaisi käydä pahaksi.

Nykytilanteessa naisvartijat nähtiin jo enemmän kalustoon kuuluvana kuin hankalana poikkeuksena. Etenkin Konnunsuolla vähän aikaa toimineen naisosaston myötä naisvartijoita alettiin pitää joissain tilanteissa jopa välttämättöminä vankilan toiminnalle. Myös miesvankilan puolella naisten eduiksi laskettiin asioita, joita miesvartijoiden ei ollut mahdollista saavuttaa: osa miesvartijoista koki naisten näkymisen työpaikalla piristävän sekä miesvartijoiden päivää, että katsoivat miesvangeillekin tekevän hyvää nähdä naispuolisia ihmisiä myös vankeusrangaistuksensa aikana. Jälkimmäisessä tapauksessa lisäarvona nähtiin vielä se, että etenkin osa miesvangeista pääsi näkemään naiset miesten tasa-arvoisina kollegoina, jotka työskentelivät samoissa tehtävissä miesten kanssa.

KOKEMUKSIA KONNUNSUOLTA 1

VANKILA, BAARI JA VANHOJA KEKSEJÄ

Lähdimme aamulla varhain Turusta kohti Lappeenrantaa. Helsingissä vaihdoimme junaa, yhdentoista aikaan osa meistä meni ravintolavaunuun ruokailemaan ja osa kahville. Muutama jäi vaunuosastoomme vahtimaan matkatavaroita. Tutkimusryhmän johtaja jakoi junassa meille nauhurit ja nipun haastattelukysymyksiä sekä vihot ja kynät – olo oli kuin luokkaretkellä aikoinaan, pillimehut vain puuttuivat. Joku luki lehteä ja joku teki ristikoita. Tutustuttiin toisiimme pikkuhiljaa.

Lappeenrannassa hypättiin kahteen taksiin ja lähdettiin kohti Konnunsuota. Maanantaina junat kulkivat ajallaan, toisin kuin perjantaina takaisin tullessamme. Konnunsuolla oltiin yhden aikoihin. Tapasimme vankilan johtajan ja apulaisjohtajan ja saimme melkoisen paketin tietoa Konnunsuosta. Vankilassa tunnelma oli mukava ja rento heti ensi hetkestä alkaen. Apulaisjohtaja alkoi kierrättää meitä ympäri vankilaa ja kertoi paljon kaikkea mielenkiintoista vankilasta ja rakennuksista – uutta tietoa tuli tulvimalla.

Vankilan vierastalo on entinen henkilökunnan paritalo aivan vankilarakennusten läheisyydessä.

Kierroksella valittelimme toisillemme, kun meille ei ollut tullut nauhuria mukana – miksi ihmeessä ne jäivät kassiin johtajan huoneeseen – tuli niin paljon juttua, ettei sitä pystynyt heti sulattelemaan. Kaikki olivat todella kiinnostuneita kierroksesta ja apulaisjohtaja oli suorastaan kysymysten ristitulessa, kun kansatieteilijät pääsivät kysymyksien esittämisen maakuun. Kysymykset olivat juuri sellaisia, joita he tulisivat kysymään tulevina päivinä paljonkin, jonka takia kiemurtelin tuskissani; pakko päästä haastattelemaan apulaisjohtaja uudelleen nauhurin kanssa, että saa edes jotain siitä informaatiosta talteen! Hyvin oli siis omaksettua haastattelukysymykset junamatkalla.

Maanantaina sitten kolmen aikoihin päästimme vihdoinkin syömään; itse olin syönyt vain jonkin pullan ja patongin junassa, joten nälkä oli hirvittävä. Ruoka oli todella hyvää: en kyllä muista mitään sillä kerralla syötiin, mutta ihanan puuron muistan tiistai-aamuna ja yhden päivän maksapihvit. Ja sen, että aamupalalla saatiin kahvia, vaikka etukäteen oltiin pelätty, että kahvin saamisessa voisi olla vaikeuksia. Onneksemme kahvia saatiin siis aamuisin vankilasta ja iltaisin Konnunsuon baarista!

Ruuan jälkeen lähdimme tutustumaan majapaikkaamme. Aivan ihana talo, ja mikä parasta, ihan Konnunsuon baarin vieressä, siinä oli vain pieni metsikkö välissä. Tutustuimme paritaloon ja jakauduimme kahteen porukkaan. Majoituimme luontevasti haastattelupareittain, jotka olivat muodostuneet jo Turussa. Joku tutustui majapaikkamme jokaiseen kolkkaan ja kolusi läpi kaikki keittiön kaapitkin – ja löysi avaamattoman paketin vanhoja Jaffa-keksejä. Hän mainosti niitä kaikille, mutta luulenpa, että sai syödä koko paketin yksin.

Ensimmäisenä päivänä, juuri kun olimme asettuneet aloillemme, tuli Etelä-Saimaan toimittaja ja valokuvaajansa kera haastattelemaan meitä. Istuimme kaikki ringissä olohuoneessa kuuntelemassa kun tutkimusryhmän johtaja ja vankilan johtaja hoitivat pääasiassa puhepuolen. Haastattelun jälkeen kipitimme baariin ja ilta-analyysille, kuten teimme kaikkina neljänä iltana. Joku oli sentään niin reipas, että kävi ainakin yhtenä iltana jopa juoksemassa lenkillä. Illalla nukkumaan mennessä löysin huoneemme kaapista pari loistavaa vankilaan ja rikoksiin liittyvää kirjaa; kirjoitin kirjojen nimet ylös myöhempää käyttöä varten. En sitten ehtinytkään niihin koskea sen enempää tällä matkalla, mutta ikuistin sentään viimeisenä iltana kirjojen selkämukset digikamerallani.

Vasikka paistattelemassa päivää navetan edustalla.

Tiistaiaamu valkeni kauniina ja kuulaana. Kävelimme aamupalalle vankilan henkilökunnan ruokalaan ja hartain mielin söimme puuroamme ja hiukan jännittyneenä odotin, mitä päivä tuo tullessaan. Joukko eläkeläisvartijoita oli meitä odottamassa. Kukin vuorollaan ryhmät ottivat mukaansa oman eläkeläisensä; minulle jäi eräs entinen ylivartija, jonka kanssa siirryimme viimeiseen vapaaseen huoneeseen. Hallintolassa, vankilan hallintorakennuksessa, oli lukuisia tyhjiä työhuoneita joissa saimme tehdä haastatteluja, jollemme halunneet lähteä heti kiertämään vankilan alueelle. Minäkin istuin ensin tunnin haastateltavani kanssa sisällä ennen kuin lähdimme katselemaan paikkoja. Hän oli onnellinen, kun sai avaimet käteensä ja pääsimme kiertämään hänen entisessä työpaikassaan. Informanttini tapasi muutamia vanhoja tuttujaan, jotka olivat siellä vielä töissä. Mietin jälkepäin, että mitenköhän hän koki tämän reissun: oliko hänellä jälkepäin surullinen vai iloinen olo, kun sai katsoa vanhaa työpaikkaansa, jossa oli kuitenkin työskennellyt aika tovin. Minulle kävi kuten tavallisestikin kentälle mennessäni, että ensimmäisen haastattelun nauhoittamisessa menee jotain pieleen! En tälläkään kertaa osannut käyttää nauhuria (digitaalisanelinta), joka oli käytössäni ensimmäistä kertaa. Haastattelua oli kulunut jo ainakin kymmenen minuuttia ennen kuin tajusin, että kone ei äänitä!

Tiistai-iltapäivänä sovin haastattelun seuraavalle aamulle Hallintolaan. Tapasinkin informantini aamukahvin ja -pullan merkeissä keskiviikkona. Minut otettiin siis todella hyvin vastaan, sillä henkilökunnan aamukahvipöydässä ei tavallisesti ollut pullaa tarjolla! Keski-
viikkona iltapäivällä menin puolestaan haastattelemaan työntekijää, joka oli ollut töissä vasta muutaman vuoden. Hän oli hieman arka ja harvasanainen – epäluuloinen. Myöhemmin iltapäivällä, kun menimme baariin, meistä kirjoitettu artikkeli oli ilmestynyt lehdessä. Artikkelin luettuana eräs vapaapäiväänsä viettänyt vankilan työntekijä tuli baariin juttelemaan meidän kanssamme. Hän olisi siinä paikassa antanut meille haastattelun, mutta sain sovittua hänen kanssaan, että menen torstaina iltapäivällä hänen luokseen; hänellä kun oli silloinkin vapaapäivä, eikä minulla edes ollut baarissa nauhuria mukana.

Torstaina aamupäivällä haastattelin kierrellen vankilan alueella. Myös tutkimusryhmän johtaja tuli kuuntelemaan, sillä hänen oli määrä valokuvata haastattelussa käsiteltyjä paikkoja. Lisäksi mukaan tuli kolmaskin kenttätöryhmän jäsen eli meitä oli varsin iso seurue. Informantilta saatiin mielenkiintoista ja arvokasta tietoa myös hänen nykyistä työtään edeltävästä tehtävästään vankilassa.

Perjantai-aamun piti osaltani olla Konnunsuolle kerätyn lehtiaineiston kopiointia, mutta sainkin kopiokoneen viereen seuraa. Paikalle sattui eräs informantti, joka oli edellisenä päivänä jutellut erään ryhmämme jäsenen kanssa. Haastateltua oli jäänyt vaivaamaan muutama juttu, joita hän ei ollut edellisenä päivänä muistanut kertoa. Kirjoitin aluksi asioita muistiin, kun en heti huomannut kaivaa nauhuria esille. Jonkin aikaa puhuttuaan hän totesi, että olisi voinut lähteä autolla kiertämäänkin ja näyttämään eri paikkoja, jos joku olisi halunnut. Joku halusi, ja etsin sanelimen... Eräs vapaana ollut kenttätöryhmän jäsen jäi kopioimaan puolestani ja minä lähdin haastateltavan kanssa hänen autolla kohti merkittäviä konnunsuolaisia rakennuksia ja paikallishistoriaa. Kävimme katsomassa mm. juhlataloa ja entistä vankilanjohtajan taloa. Juhlataloon haimme avaimet baarilta ja palasimme sisälle katsomaan uudemman kerran. Miellyttävä viimeinen aamu, jäi hyvä maku suuhun koko matkasta. Saimme haastattelu-
materiaalia noin 70 tuntia ja vanhoja kuvia ja lehtileikkeitä ison nipun.

Yhteenvedona voisi lyhyesti sanoa, että kaikki surivat vankilan lopettamista. Se on tietysti ymmärrettävää, sillä kun menee vankilan kaltaiseen työpaikkaan sitä helposti kuvittelee, että

siellä saa jatkaa eläkepäiviinsä saakka. Moni tietenkin saa töitä muualta, mutta moni on lähistöltä kotoisin, joten heidän on vaikea lähteä pois kotiseudultaan. Meidät otettiin vankilassa uskomattoman hyvin vastaan ja opimme paljon vankilatyöstä ja Konnunsuosta.

Vankilalta lähdettiin jälleen kahdella autolla takaisin Lappeenrantaan. Menimme Etelä-Karjalan museolle, jossa eräs Turun yliopistosta valmistunut kansatieteilijä on töissä tutkijana ja esitteli meille Etelä-Karjalan museota. Jakauduimme Lappeenrannassa jälleen kahteen ryhmään: osa lähti kaupungille pizzalle ja osa meni katselemaan Lappeenrannan entisen vankilan paikkaa ja sitten kahville erääseen aivan ihanaan ja pittoreskiin kahvilaan. Ikkunoissa ei ollut kaltereita, mikä myös ilahdutti viikon linnareissun jälkeen. Koska juna oli myöhässä reilut puoli tuntia Lappeenrantaan tullessaan, myöhästyimme tietysti siis myös Turun junasta – näin olimmekin kotona vasta kello 23. Matkalla piti myös muistutella itselleen, että emme ole enää pelkästään ”omalla porukalla” liikkeellä ja pitää muistaa mitä voi puhua ja kuinka paljon. Viimeiset pari tuntia Helsingistä Turkuun torkuimme lähes jokainen. Minulle jäi mukavat muistot hyvästä kenttätyöporukasta ja loistavista informanteista. Olisi mielenkiintoista päästä takaisin Konnunsuolle!

Muutamia vuosia sitten uudistettu, kahden hengen asuttava selli.

KOKEMUKSIA KONNUNSUOLTA 2

KENTTÄNÄ VANKILA – AJATUKSIA KONNUNSUOLTA

Konnunsuon rakennuksiin sotkeutui niin helposti. Kävelin ensin Hallintolasta väärälle puolelle taloa, vapauteen. Uusi yritys ja pääsin sisäpihalle. Kynnys painaa summeria tuntui ensin korkealta – ei haluaisi häiritä ihmisten töitä muutenkin ankeissa oloissa. Käytävät olivat auttiot ja oudolla tavalla sai muistutella itselleen, että on täällä niitä vankejakin. Ensimmäinen kohtaaminen tuli aika yllätyksenä, ohimennen. Tuntui oudolta olla aidan toisella puolella. Ei kehdannut katsoa, nolotti tarkkailijan asema. Tunsin itsensä tirkistelijäksi toisten epäonnistumisiin. Vältin katsomista tietoisesti, osittain tietynlaisella pelonsekaisella ajatuksella.

Portti vankilan sisäpihalle.

Kuljin vankien ruokalan läpi suht vikkellästi. Käytävässä vilkaisin tärkein ajatuksin kattoon kiinnitettyyn peiliin mitä on kulman takana käytävällä, samalla kun kävelin eteenpäin. Miltä tuntuksikaan olla täällä aina? Miettiä muistiko lukita oven ja kuka siellä selän takana on? Luottamus mainittiin useasti, luottamus työpariin. Sen sanottiin olevan ikäänkuin avain työhön ja siinä pärjäämiseen. Tilanteisiin pitäisi ohjeen mukaan mennä aina pareittain. Nyt alasajon aikaan se ei aina ole mahdollista. ”Ei tunnu mukavalta kävellä yksin vankiporukan läpi avaamaan ovea.” Vartijan yksi tärkeimmistä säännöistä on, ettei saa päästää selän taakse ketään. Nyt syntyy tilanteita,

joissa tätä ei voi välttää. Henkilökunta joutuu ikään kuin työskentelemään vaarallisiksi kokemissaan tehtävissä tilanteiden pakosta.

IHMISTUNTIJOIDEN AMMATTIKUNTA

Ajatuksia herätti myös Kakolanmäellä, erityisesti vankimielisairaalassa, esiin tullut tietynlainen ihmistyyppi – kuinka tämä ammattikunta osaakaan lukea ihmistä. Tunsin itse olevani tarkkailevan silmän alla ja minuun kohdistettiin aluksi myös suoraa epäluuloa. Toisaalta tuntui hyvältä, kun sai luottamuksen voitettua. Oli myös hienoa, että haastateltavat kokivat tutkimuksen niin tärkeäksi, että olivat valmiita antamaan osan työajastaan minulle.

Ammattitaidosta puhuttaessa tärkeimmiksi ominaisuuksiksi nousivat ihmisen ”lukutaito”, ennakointikyky sekä tietynlainen puhetyyli. Tärkeimmäksi työvälineeksi monet mainitsivat puhumisen taidon. ”Pitää olla hyvä suustaan.” Tietynlaisella puhumisella he kokivat selviävänsä arjen työtilanteista parhaiten mutta myös asenteen tuli olla kunnossa. Ääripäät karstiutuivat työporukasta nopeasti, työ itsessään opettaa miten siinä parhaiten pärjää.

KONNUN HENKI

Alasajon vaikutus työilmapiiriin oli käsin kosketeltavissa. Kaikki puhuivat siitä kysymättäkin. Asiasta löydettiin kuitenkin myös jotain hyvää; yhteinen taistelu oli hitsannut työyhteisöstä kiinteän ja eri ammattiryhmien väliset rajat oli murrettu. Tuntui kuin lakkauttamisen konkretia olisi saanut ihmiset myös pohtimaan omaa ammatti-identiteettiään tarkemmin ja kokemaan ylpeyttä omasta ammattitaidostaan toisella tavoin kuin aikaisemmin. Osalle tulevaisuus merkitsi uutta työuran alkua jossain muualla, osalle viimeisiä vuosia ennen eläkettä jossain muussa vankilassa.

Jokaiselle haastattelemalleni oli haikeaa jättää Konnunsuo. Konnusta puhuttaessa luonto ja sen läheisyys olivat tärkeitä asioita. Mahdollisuus monipuoliseen työntekoon yhdessä luonnon ja eläinten kanssa tekivät Konnunsuosta ainutlaatuisen Suomessa.

Kello Konnunsuon vankilan hallintorakennuksen pääoven yläpuolella.

"Siitä ei tarvitse puhua, kun se on joka hetki mukana"
Loppuraportti Konnunsuon vankilan kenttätöistä 2010

Toimittanut Jussi Lehtonen

Vankilat murroksessa -tutkimusprojekti
Kansatiede, Turun yliopisto
European Ethnology, University of Turku

ISBN 978-951-29-4362-3

Elokuu 2010